Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕТДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТДЭЙ ОРГАН

...най 1921 оной ...рин 21-hэз гарана | № 216 (15839) | 1981 оной сентябриин 18, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

ТАСС шэнэ hонин

ВЫСТАВКЭ ХАРАБА

«Хэлхеэ холбоон-81» гэhэн уласхоорондын выставкэ Москвагай «Сокольники» парк соо ехэ амжалтатайгаар үнэргэгдэжэ байна. 23 ороной хэдэн зуугаад предприяти. эмхи болон фирмын үйлэдбэрилэн бүтээhэн түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд «Хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые — обществын ба хүнэй аша туhада» гэhэн үрэатай выставкэдэ табигданхай.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов сентябриин 15-да выставкэ орожо харяба. СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов, СССР-Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшонор тэрэнтэй хамта ябаhан байна.

Тэдэ Советскэ Союзай экспозициие харяба. Олон министерствэнүүд болон албан зуугааннуудай 200 гаран предприяти болон эрдэм-шэнжэлгын эмхи продукцияа эндэ табинхай.

«Хэлхеэ холбоон-81» гэhэн выставкэ эрдэм, техникын, тэрэ тоодо хэлхеэ холбооной линиинүүдэй, мэдээсэлнүүдые дамжуулгын ба болбосоруулгын аппаратурын талаар шэнэ туйлалтануудтай харагшадые танилсуулна. Уласхоорондын харилсаанай аша үрэ хэлхеэ холбооной замбуулинай түхеэрэлгэнүүдhээ элеэр харагдана. Социалис экономическа харилсаанай комплексно программые бэелүүлжэ байhан тухай СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай табиhан зүйлнүүд хөөрэнэ.

Н. А. Тихонов болон тэрэнэй орлогшонор НРБ-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, ПНР-эй, СФРЮ-гэй, ЧССР-эй, мүн хэдэ хэдэн капиталис оронуудай экспозициинуудтай танилсаhан байна.

• • •

«Хэлхеэ холбоон-81» гэhэн уласхоорондын выставкэ Москвада хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Олохон мэргэжэлтэд болон айлшадай hанамжын ёhоор, тэрэ үнэрhэн табан жэлдэ арадай ажахын түрүү hалбаринуудай нэгэнэй хүтжэлтые батаар элирхэйлэн харуулhан байха юм. Энэнь КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хараалагдаhан партийн экономическа стратегитэй зохилдоно.

Манай ороной 3 мянга гаран экспонадhаа гадна. аха дүү социалис оронуудай, капиталис гүрэнүүдэй түрүү фирмэнүүдэй продукци эндэ табигдажа харуулагдаа.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI съездын шидхэдбэринүүдые дэлгүүлхын түлөө

ЭМЭТЭ ТЭЖЭЭЛ ӨӨСЭЛЭГДЭhӨӨР

...АНЫН СОВХОЗ. Виг гурил бэлэдхэхэ хүтүлэг дундаа ...ймаа. Түсэбөөр хараа...ай өноор, эндэ 310 ...гурил үйлэдбэрилэгдэ. ...сентябриин 11-нэй байдаа 333 тоннодо хүргэг...

...жэлэй ган гасуурhаа ...ургаса манай эндэ ...ргаа гэшэ. Тиигэбэшье ...гурилда орохоор ...ргоо гамтайгаар сугбуйлуулнабди. Мүн...ай габшагай ажалhэмхэлэл, оролдосо...ы юумэн дулдыдаа...ой байна, —гэжэ ажахын ахамад агроном А. Б. Баргаев хөөрэбэ. —Жэшээлхэдэ, АВМ эй бригадир Михаил Тихонович Кожемякин, машинистнүүд Грешилов, Ковшин гэ...шэд жэшээтэ hайнаар худэлнэ. Тиихэдэ зеленко саблажа байhан тракторист Николай Карков бүтээсэтэйгээр ажаллана. Дээдэ-Худанай сельсоведэй депутат, залуу коммунист Жаргал Гармаев ажалша бэрхээрээ бусадhаа шалгарна. Эдэнэрэй хүсөөр дүн хамта 400 тонно витаминтай гурил бэлэдхэхэ зорилготойбди, — гэжэ ахамад мэргэжэлтэ саашань тэмдэглээ hэн.

Гурилhаа гадна эндэ гранула болгогдоhон тэжээл бэлдэгдэнэ. Чисаанын совхоз 30 тонно гранула Улаан-Удын мелькомбинадта тушааха гүсэбтэй юм. Энэ зорилгоёо АВМ эй агрегадта худэлэгшэд гүйсэд дүүргэхэ аргатай.

ХУДАНАЙ СОВХОЗ. Энэ ажахын витаминтай гурил бэлэдхэдэг агрегадынь хоёр халаанда худэлнэ. Эндэ худэлмэрилжэ байhан найман хүн халаан бүхэндэ 9—10 тонно гурил гаргана. Нёдондо жэлдэ тус ажахын энэ агрегадта худэлэгшэд, онсо шалгаржа, түрүү hуурн ээзэлhэн, үнэтэ шанда хүртэhэн юм. Ринчинбал Дашиевай хүтэлбэрилжэ байhан коллектив мүнөөшье жэлдэ муу бэшээр худэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Мүнөө жэл ургаса нёдондоноhхиноо бирагүй. Тиигэбэшье hаань, гектарай дунда зэргээр 40 центнер хүрэтэр рапс абтаа. Шэнгэншье hаа, ешмээн бии.

—Үнгэрhэн жэлдэ 682 тонно гурил бэлэдхээд, 300 тоннынь мелькомбинадта тушаагаа hэмди. Харин мүнөө жэлдэ 300 тонно бэлэдхэхэ түсэбее лаб дүүргэхэбди. Юуб гэхэдэ, 260 тонно гурил бэлэн болгогдонхой. Ороohото ургамалшье, сабшаха таримал ногооншье үшөө бии, — гэжэ бригадир Р. Дашиев хөөрөө hэн. —Мүнөө үедэ хүршэ чисаанынхидhаа нэгэ бага гээгдэд байнабди. Тэдэнэз хүсэхэ hанаатай, хамсыкаа шамажа орохомнай, —гэжэ тэрэ нэмээ бэлэй.

Хаяа хадажа hуурhан хүршэ ажахынуудай худэлмэришэдэй мүрысэн худэлхэнь урматай. Иигэжэл үндэр ашаг үрэ, шанар түйлагдаха байна бшуу.

В. ТОКТОХОЕВА.

Хэжэнгын район.

ҮУСХЭЛ ГАРГАhАН АЖАХЫЛА

...АЯН УРГАСЫН УРМАДА

...лан, сабшалангай ургэнөөр, hайн шанар хүрэжэ, адууhа ...хүсэд хүрэхэ үбhэ ...бэлэдхэхэ гээшэ мүн ...ай айхабтар шүхала ...е хараада абаа, ...ой гэшүүд энэ таиалис мүрысөө улам ...дэлгэрүүлэл гэжэ ...ыкынгаа хүлөөгэй ...ата хандаhан байна. ...ндалгамнай hаяхан ...одилогдоо hэн. ...на ондо сагай ...рөө бэрхэтэй байгаа...нь, колхозой ажалбэлхын түрүүн таряшалангай ургаса дээ...талаар горитой хү...хэ, илангаяа га...hаа сагтань hайса ...ирэтэ ехэ анхарал ...а гэжэ онсо тэм...ушартай. Энээнэй ...нөө колхозло ороо...ай, үбhэ ногооной ...ын ургаса абтажа ...

...лхэдэ, ажахын ехэнхалан дээрэhээ тек...2—13 центнер ороо...ана. Сэбэр паар дээ...даhан шэнисын ур...гектарай 14—15 ...таряан хуряагдана. Бараг hайн ургасын абтажа байнанда урмашаhан манай механизаторнууд, таряашад үндэр hунине илангуй тон эршэмтэй шангаар худэлнэ. адхашье ороohо гэнгүй абахые ороohоно.

Энэ жэлдэ бидэ Ипатовска районой таряашадай жэшээгээр ургаса хуряалгазөөлгын түсхай томо комплекс эмхидхэзэ hэмди. Мүнөө таряалан дээрэ 21 комбайн худэлнэ. Тэдэнэй 13-ниинь баал суглуулан сохидог, сахэ хуряадаг, бэшэниинь таряа баал болгон унагаадаг юм. hүүлэй мэдээгээр хамта 1500 гектарай ургаса амяарлан хадагдаад, тэрэнэй ехэнхинь суглуулагдажа сохигдобо. Комбайнернүүдэй дунда дэлгэрhан социалис мүрысөөнтэ Николай Ткачевой агрегат эрхимлэжэ ябана. Тэрэ суглуулаа худэлдэг нухэртээ 2000 центнер таряа сохёо. Мүн дүршэлтэй комбайнернүүдэй Ф. П. Перелыгин, Г. И. Халецкий гэгшэд тус тустаа 1600—1700 центнер ороohо сохижо абанхай. Эдэнэр hаадгүй худэлхэдөө тус тустаа үдэрэй 290 центнер хунула болгогдоhон тэжээл бэлдэгдэнэ. Чисаанын совхоз 30 тонно гранула Улаан-Удын мелькомбинадта тушааха гүсэбтэй юм. Энэ зорилгоёо АВМ эй агрегадта худэлэгшэд гүйсэд дүүргэхэ аргатай.

ХУДАНАЙ СОВХОЗ. Энэ ажахын витаминтай гурил бэлэдхэдэг агрегадынь хоёр халаанда худэлнэ. Эндэ худэлмэрилжэ байhан найман хүн халаан бүхэндэ 9—10 тонно гурил гаргана. Нёдондо жэлдэ тус ажахын энэ агрегадта худэлэгшэд, онсо шалгаржа, түрүү hуурн ээзэлhэн, үнэтэ шанда хүртэhэн юм. Ринчинбал Дашиевай хүтэлбэрилжэ байhан коллектив мүнөөшье жэлдэ муу бэшээр худэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Мүнөө жэл ургаса нёдондоноhхиноо бирагүй. Тиигэбэшье hаань, гектарай дунда зэргээр 40 центнер хүрэтэр рапс абтаа. Шэнгэншье hаа, ешмээн бии.

—Үнгэрhэн жэлдэ 682 тонно гурил бэлэдхээд, 300 тоннынь мелькомбинадта тушаагаа hэмди. Харин мүнөө жэлдэ 300 тонно бэлэдхэхэ түсэбее лаб дүүргэхэбди. Юуб гэхэдэ, 260 тонно гурил бэлэн болгогдонхой. Ороohото ургамалшье, сабшаха таримал ногооншье үшөө бии, — гэжэ бригадир Р. Дашиев хөөрөө hэн. —Мүнөө үедэ хүршэ чисаанынхидhаа нэгэ бага гээгдэд байнабди. Тэдэнэз хүсэхэ hанаатай, хамсыкаа шамажа орохомнай, —гэжэ тэрэ нэмээ бэлэй.

Хаяа хадажа hуурhан хүршэ ажахынуудай худэлмэришэдэй мүрысэн худэлхэнь урматай. Иигэжэл үндэр ашаг үрэ, шанар түйлагдаха байна бшуу.

В. ТОКТОХОЕВА.

Хэжэнгын район.

ҮРГЭН ДЭЛИСЭТЭЙГЭЭР

Эдэ удэрнүүдтэ Онохойн совхозой худалмэрилэгшэд нинтынгээ малда элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ гэhэн зорилготойгоор туха сулөөгүй ажаллажа байна. Илангаяа Леонид Кириллович Спиридоновой хүтэлбэрилдэг звеногойхид эрхим hайнаар худэлнэ. Тэдэнэр байгша онго 203 гектар нуга сабшалангhаа 1500 центнер ургаса хуряаха түсэбтэй аад. hүүлэй мэдээгээр 190 гектарай ногоо хуряажа, 1800 гаран центнер үбhэ сомобо.

— Мүнөөдэр манай коллектив үлөөшэ 13 гектарай ногоо сабшажа эхилбэ, —гэжэ звеное даагша баяртайгаар мэдүүлбэ. — Мүн энэ удэр совхозой дирекци, партком, рабочком табан хоногой социалис мүрысөөнэй дүнгөөр совхоз соогоо дахинаа илажа гараhанламнай дамжуулгын улаан вымпел, мүн мүнгэн шан барюулаа. hаяын удэрнүүдтэ үбhэеэ хуряажа дүүргэзд, зеленко сабшажа захалхамнай.

Звеное даагша Леонид Кириллович тэрэнэй туhалагша-тракторист Николай Пантелеевич Спиридонов хоёр даалгагдаhан 200 гаран гектар үражэд багатай газарhаа гараад, яаран агрэаргаhиг ехэ ургаса абаhанаа ехэл хуряатайгаар хөөрэжэ үгөө. Үнгэрэшэ хабар энэ олон жэлэй ногоо тариhан байгаа. Тиигэд тэрэнэй үha саадгаг түхеэрэлгэнүүдээр удэр бүнигүй ундалуулhан байна. Нимэ худалмэри ябуулhандаа гектар бүриhөө дунда зэргээр 10 центнер ургаса абаба бшуу. Тэдэнэр хойто жэлдэ энэ худэлмэреэ бүри үргэн далисэтэйгээр ябуулхаар шиидэнхэй.

Арбан нагадахи табан жэлэй туршэшэ жэлдэ совхозой хуг...бэрилдэгшэд, мэргэжэлтэй ба бүхы ажалшад ургуулhан ногоогоо hогоообришье үлөөнгүйгээр суглуулжа абаха зорилготойгоор ачаалажа байнхай. Илангаяа витаминтай ногооной гурил гаргаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Байгша оной июнь hараhаа агрегадаа худэлгэжэ эхилээ hэн. Эндэ нютагай дунда hүргүулинн ахалагша классай hурагшад худэлнэ. АВМ-0.65 агрегадта сабшагдаhан ногоонноо гадуур модоной набша болон шэлбүүhэ хэрэглэнэ. Эдэ бүгэдые нютагай пенсионернүүд, hүргүулинн үхибүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд суглуулдаг юм. Тус агрегадые ажахын дуршэлтэй механизатор Иннокентий Георгиевич Мурзин даадаг. Тэрэ hайн шанартай гурил гаргаха гэжэ оролдожо ябадаг хүн юм. Эндэ тэрэнэй хүтэлбэри доро hүрагшад Сережа Житихин, Юра Хорошунов, Володя Козлов, машинистнүүд Виталий Иванович Рязамов, Федор Трофимович Ласточкин гэгшэд худэлнэ. Тэдэнэр хоёр халаанда хубаараад, хоорондоо мүрысөн, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Звено бүхэндэ 12 хүн худэлдэг юм. Тэдэнэр бүхыдөө 162 тонно витаминтай ногооной гурил нөөсэлбэ.

Энэ жэл тус ажахынхид шэмэтэ тэжээд бэлэдхэхэ худэлмэреэ эршэтэйгээр ябуулжа байнхай. Эндэ Виталий Георгиевич Мурзинай бригадын машина, техникэ нэгэтэшье hаатангүй, үндэр бүhэсэтэйгээр худэлгэгдэнэ. Тэдэндэ СК-2,6 түхэлэй 4 комбайн, КСК-100 комбайн, тумэр кузовтай 10 автомашина даалгагданхай. Совхозло шеф hөной түhалагша үзүүлдэг Эдхиин транспортные ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ жэлэй тэжээл бэлэдхэлгэдэ эрхим жолоошодые автомашинатайнь эльгээhэн байна. Тиимэhээ силос даралга хурданаар ябуулагдана. Нүхэн соо хэгдэhэн силосэй ногоо дараха, нягтаруулха худэлмэридэ К-700 түхэлэй трактор табигданхай. Бригададань тумэр гагнаха агрегат болон элдэб хэрэгэлнүүд бии.

— Силостэ орохо ургамалнуудай ургаса яhала hайн Тиимэhээ удэртөө 400 тонно үрэтэр шэмэтэ тэжээл тусхай технологииень сахин, дабhан, карбамид болон бусад минеральна эвлиндэр шанаржуулан даранабди. — гэжэ нүхэр Мурзин хөөрэнэ.

Тус бригадынхид эртэ үглөөнөө удэшын харанхы болотор худэлжэ байгаад, бүхыдөө 2887 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлбэ. Түрүү механизатор Леонид Анисимович Думнов КСК-100 комбайнаараа сезон дотор 800 тонно ногоо бэлэдхэхэ hаа, тэрэнээ 1100 тоннодо хүртөө. Эндэ худалэгшэд материальна ба моральна талаар үрмашуулагдана. 5 хоногой түршада механизатор гу, али худалмэришэн бүхэн түсэбтэ даабаряа дүүргэбэл, нэмэлтэ түлбэридэ хүртэнэ. Силос даралга дээрэ трактористнүүд Виктор ба Дмитрий Рязановуд, Дмитрий Козлов болон бусад удэр бүриингөө нормые үлүүлэн дүүргэнэ.

Энэ жэлэй хабар, зуниинь ехээр гандажа, ургаса бирагүй байба. Совхоз хабартаа 4200 гектарта тарилга хэhэн hаа, харин мүнөө ороодоол 1000 гектарhаа ороohо таряа хуряахаар хараална. Тиимэhээ эдэ удэрнүүдтэ намар тариглаhан хара тарягаа хуряажа эхилбэ. Мүнөө хадажа байhан газарынь хада уулаар, ой модоор хүреэлэгдэнхэй дээрэнээ саhан ехээр тогтожо, тарялангай хүрьhыень ехээр шиигтүүлhэндэнь ургасань ехэл hайн байгаа. Энэ тарялан дээрэ комбайнернүүд Владимир Никитич Мелехов, Семен Давыдович Спиридонов тарягаа баал болгон сабшажа, үетэн нухэдтөө үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэр СКД-5 түхэлэй комбайнуудаараа удэр бүри 50—50 гектар хара таряа хадана.

Зарим полинуудай хара таряан, шэнисэ үшөө хүсэд эдэешээгүй. Ехэнхи тарялангынь ногоон зандаа. Теэд хэды нимэ байдалтайшье hаа, адууhа малай эдихэ тэжээл гарахаар хулеэгдэнэ.

Эдэ бүгэдые хараада абан, тус совхозой дирекци, партком, рабочком энэ сүлөөгүй. харюусалгатай үедэ удаа тохёолдоhон бэрхэшээлнүүдые дабаха хэмжээннүүдые абанхай. Нэн түрүүн, ажалшадта hаадгүйгөөр худэлхэ арга ологдонхой. Үбhэшэдые, таряашадые удэрэй 3 дахин халуун эдеэгээр хангана.

Тэдэнэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй. Совхозой отделени бүхэндэ мүрысөөнэй дүн удэр бүри согсолдожо, улаан булангай самбар дээрэ хэн мүнөөдэр түрүүлнэб, хэн хожомдоной гэжэ ходоо харуулагдажа байдаг. Иигэжэ тус ажахынхид байгша ондо үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ, ургаhан, ороohо тарягаа гээлтэгүйгөөр гүйсэд хуряажа абаха гэhэн зорилготойгоор худэлнэ.

Г. МАЗАНИК,
Д. ТУМАНОВ.

Загарайн район.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

Ороной ажахынууд ургаса хуряалгаяа дүүргэжэ байна.

СССР-эй Центральна статистическэ управленийн баримтануудай ёhоор, сентябриин 14-нэй байдалаар, 111,1 миллион гектарай талмай дээрэнээ ороohото, ороohото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хадагдаhан байна. Энэнь түсэбэй 93 процент болоно. Хадагдаhан талмайн ехэнхи хубиhаа ороohон сохигдожо абтаа.

Үнгэрhэн долоон хоногой турша соо Сибириин, Казахстанай шэнэ газар элдүүрилдэг областнуудай механизаторнууд хадалга, хуряалга дээрэ онhото техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэhэн байна. Ставрополийн колхоз, совхозуудай жэшээгээр шэнэ газар элдүүрилдэг олонхи ажахынууд ороohо гүрэндэ худалдаха даабаряа нилээд үлүүлэн дүүргэхые хараална.

Барайгар хуряалга үргэн далисэтэйгээр эхилбэ. Энэ жэлдэ 620 мянга гаран гектар дээрэ барайгар тариглаhан байгаа. Мүнөө 191 мянган гектарhаа ургаса абтаба.

Ороohон болгогдохо кукурузаа хуряажа үргэлжэлhөөр. Нэн түрүүн ажахынууд элбэг хүрэхэ үрэhэ бэлдэжэ, ажахыгаа хангахые ороohоно. Үрэhэ сэбэрлэлгын бүхы заводууд мүнөө дүүрэн хүсөөрөө худэлжэ байна.

Техническэ ургамалнуудай: саахарай свеклын, наран сэсэгэй, хлопогой, лёндолгунецэй, ургасые болбосоруулан буйлуулдаг предприятинуудай коллектив ехээр тушаажа абана.

(ТАСС).

ХҮН БҮХЭН ОРОЛДОНО

Манай совхозой механизаторнууд эдэ удэрнүүдтэ айхабтар габшагай шангаар, оролдосо ехэтэйгээр худэлжэ байна. Таряа хададаг, хуряадаг механизаторнуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй hүүлэй табан удэрэй дүн согсолходо, бэрхэ механизатор Зорикто Цыренов комбайнаараа 1030 центнер таряа сохиhон байжа, мүрысөөнэй гуримей ёhоор, совхозой дирекци, партком болон рабочкомой дамжуулгын тугханда, мүнгэн шанда хүртөө. Мүн комбайнер, коммунист Семен Шагжиев баhал ехэ таряа сохижо, мүрысөөндэ эрхимлэбэ. Эдэ хоёр нухэдэй хүндэлэлдэ полевой стан дээрэ Ажалай алдар сольн туг үргэгдөө.

Залуу комбайнер Петр Аханаев табан удэр соо 780 центнер таряа сохёод, магтаал шанда хүртөө. Таряа амяарлан хадажа, баал болгодог комбайнернуудай дундаhаа Цыренжап Бадмаев шалгараа. Тэрэ табан удэр соо 120 центнер таряа унагаагаа. Гансахан hүүлэй табан удэртэ 500 шахуу гектарай таряан хуряагдажа, 4 мянга шахуу центнер ороohон тоог дээрэ буулгагдаа. Ондоогоор хэлэбэл, гектар бүриhөө дунда зэргээр 8,1 центнер ургаса абтана. Имагтал ургаhан ороohо тарягаа адхашье гээлтэдэ оруулангүй хуряажа абаха гэжэ мүнөөдэрэй манай гол зорилго.

А. ЦЫРЕМПИЛОВ,
У рамхаанай районой Гаргын совхозой парткомой секретарь.

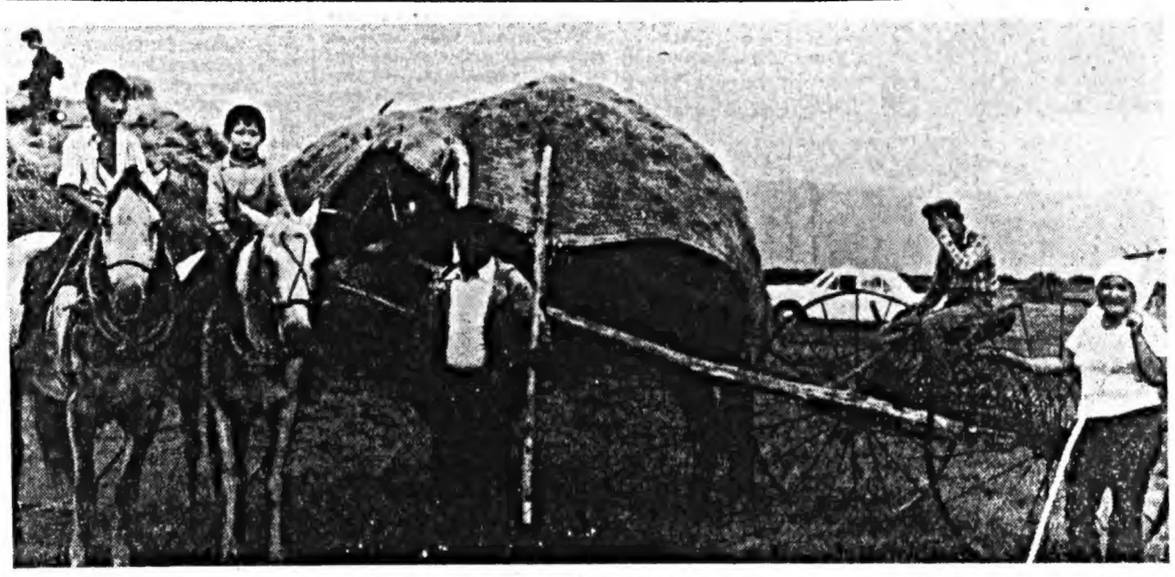

...Удын районой «За... Ильича» совхозта хонишон Данзан ...ит Бандаев гэр бүлэй бүри тэжээл бэ... заншалтай. Энэ ...даажа байдаг 50 гек...ар дээрэhээ 750 ...hайн шанартай үб...ийг абаа. Манай ...рреспондент Н. Дри...эз хонишоной үбhэеэ ...а дүүргэхэ үеэр яба...дуруг буулгаа. Тэрэнь ...одилогдобо. Ахалаг...тон Д. Ч. Бандае... баринхай, медфельд...ажалладаг Цырен...басаганайнь тармуур...ада hүргуулин дүүр... Содбо-Самбу хубуу...ворин тармуур дээ...ан Бата хоёр ашана...боро мориндые унан...ал шэрэхэеэ байhа...аруулагдана.

ДЭМЫ hУУhААР, ДЭЭРЭЭ ОРТОБО

...ОШОРДОМО ...ДОХЁО

...ай хонишодой ажалай ...аар hонирхоходо, имаг...өөнэдөө техник-үрэжүү...өр худэлhэн лэ хүнүүд ...олоор абаhан байдаг. ...ан харюусалгата энэ хү...ирие ондоо тээhээ ерэ...нүүдтэ даалгажахи...хонишод, мүн искусст...ой аргаар үрэжүүлгын ...ые бүдүүлигээр хаза...hан зон эхэ хонидоо ...дэ пуоанруулдаг. Ма...ы племпредприяти тех...үрэжүүлэгшэдые hуу...хонишодой дуршэлые ...хүүлхэ зорилготойгоор ...бүри семинар үнгэргэ...юм. Жэшээлхэлэ. мүнөө ...85 хонишод гурбан удэ...туршада hургагдаhан ...Зүгөөр тон үсөөн хо...семинарта хабаадаа ...тэмдэглэлтэй. Сэлэн...районой ажахынуудта эхэ хонидой 138 отара тоологдоно. Бусад хонишод hуралсалай хэшээлнүүдтэ ерээгүй. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой, «Бестужевский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, зоовет-мэргэжэлтэд техник-үрэжүүлэгшэдые hурган бэлдэхэ асуудалда анхаралаа хандуулнагүй. Тусхайлбал, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой эхэ хонидой 18 отаралаа ороидоо 4 хонишон, «Бестужевский» совхозой 19 отараhаа 8 хүн семинарта эльгээгдэhэн байна.

— Дүрбэн отарадамнай техник-үрэжүүлэгшэ олдоногүй, тэндэхи хонидые харуулhалдаг хүнүүд искусственна аргаар үрэжүүлхэ ямаршье мэргэжэл шадабаригүй — гэжэ мүнөө болоhон хойно XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд алдуугаа мэдэрхэ баатай болоо.

Энэ ажахыда үрэжүүлгэдэ ямаршье бэлэдхэл хэзэгүй байhаниинь элишэлэгдэбэ. Хурьгадаа эртээр илгаhан байбашье, мүнөө болотор эхэ хонидой отарануудые зоотехническэ гуримай ёhоор бүридүүлээгүй байна. Нэгэ иимэ жэшээ. Доодо-Цорон гэжэ газарта С. Пурбуевай отара байрладаг юм. Үшөө hайса бүридхэгдөөгүй энэ отарада үрэжүүлгэ эхилээ. Манай ерэхэдэ, хусануудаа үрэжүүлэгдэхэ хонидтойгоо хамта hуда табижархиhан хонишон иигэжэ мэдүүлбэ:

— Зуугаад хонидые эндэhээ абаашажа, намда 600 хонитой шэнэ отара даалгаха гэжэ найдуулhан аад, үлүү хонидоо зайлуулнагүй.

—Тиимэшье hаань, юундэ хусануудаа hула табижархёо хүмта? — гэхэдэ, зэмэтэй хонишон дуутай болобо.

Эмхидхэлэй ямаршье бэлэдхэлгүй, шалгалта хиналтагүй дээрэhээ энэ ажахыда иимэ байдал тохёолдоо. Жэл шахуу нэгэшье зоотехниггүйгөөр мал ажалаа хайшан гэжэ эрхилжэ байгаа юм? Гайхыш! Зарим хонидынь хамуутай болошонхой. Үрэжүүлгын асуудалаар hонирхохо сүлөөгүй хүтэлбэрилэгшэд үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ тухашараа юм гү? Үрэжүүлэгын зарим пунктнууд бэлдэгдээгүй байба Хонишон-зуутан Ж. Б. Санжиевай өөрөө үбhэ бэлэдхэлгэдэ хабаадаха үедэнь отара дээрэнь шэнэ эр даригдаха гэhэн пунктын хабтагай, модон мүнөө болотор асаржа хаягдаhан ёhоороо хэбтэнэ.

— Хониднай ороондо ороно, теэд мүнөө хотонэй тамбур соо саг зуурын пункт бэлдээд, үрэжүүлхэ болоогэшэ гүбди даа, —гэжэ Хандацуу Очировна hанаагаа зобонгёор хэлэхэ юм.

Энэ колхозой хонишон А. Погодин отара бүридхүүлхыень хүлеэгээд, үрэжүүлгын ажал ябуулха гү, али үгы гү гэжэ маргаhаар байhан зандаа. Тиихэдэ В. Романов, Л. Юмов болон үшөө хоёр ахалагша хонишон техник-үрэжүүлэгшэгүйгөөр юушье хэжэ шадахагүйбди гэжэ байха юм. Романов, жэшээлхэдэ, үнгэрhэн hаранудта зуун эхэ хонин бүриhөө 76 хурьга абаад, ороидоол 35-ыень түлжүүлжэ гараhан байха юм. Харин Юмов 74 хурьга зуун хонин бүриhөө абаад, 59-ыень тушаагаа бэлэй. Өөhэдөө техник-үрэжүүлэгшээр худэлхэ дурагүй, hуралсаха, дуршэхэ гэдэггүй иимэ хонишод хонидоо угаа олоор hуйбаруулна, үхүүлнэ ха юм.

— Хонин ажалаараа hонирхохо зоотехнигтэй хэзээ болохо зонбибди? — гэhэн олохон хонишодой асуудалые колхозой правленидэ дамжуулаябди.

Энэ hалбарида анхаралаа хандуулаагүй дээрэhээнь хусануудынь hайнаар хүсэ ороогүй, туранхайшагууд.

Кировэй нэрэмжэтэ совхоздо ороидоо 6 отара хонид үрэжүүлэгдэхэ юм. Теэд нэгэ отарада эзэн олдоногүй. Тус ажахын хонишод Е. Батышевай, И. Портнягинай отарадахи үрэжүүлгын пунктнууд бэлдэгдээгүй байгаа.

Зүгөөр Сэлэнгын бүхы ажахынууд иимэ тулюур байдалтай бэшэ. Тельманэй нэрэмжэтэ, Сэлэнгын совхозуудта, Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Эрдэм» колхозуудта эртээнhээ бэлэдхэлтэйгээр, зоотехническэ гуримай ёhоор искусственна үрэжүүлгэ үнэргэгдэжэ байна. Сэлэнгэдэ мүнөө жэл 83 мянга гаран хонид үрэжүүлэгдэхэ юм. Хонин бүриhөө хурьга абахын тула ороондо орохо хонидоо болзор соонь hайн шанартайгаар үрэжүүлхэнь шухала.

И. ПОКРОВСКИЙ,
Сэлэнгын племпредприятиин начальник.

КПСС-эй ОБКОМhОО, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕТДЭЙ ПРЕЗИДИУМhЭЭ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДhЭЭ

КПСС-эй обкомой гэшүүндэ кандидат, Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй депутат, республикын худалдаа наймаанай министр, 1939 онhоо КПСС-эй гэшүүн **Хабалов** Михаил Михайлович 70-тай боложо ябатараа, 1981 оной сентябриин 16-да гэнтэ наhа бараба гэжэ КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиум болон Министрнүүдэй Совет гүнзэгы шаналал гашуудалтайгаар мэдэсэнэ.

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШІАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ХАБА ШАДАЛАА ТУРШАЛСАН...

Манай тоннельнэ 21-дэхи отрядай коллектив арбан нэгдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари ноябриин 7-до дүүргэжэ, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 300 мянган тухэригэй барилга хэхэ гэһэн уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байна. Мастерска участогуудай, бригадануудай коллективүүд, хүдэлмэришэд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, эгээл үндэр бүтээсэ туйлахын тула тэмсэнэ.

Манай отрядай хүдэлмэришэд агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые тодохо бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэнэ, тоннелиин сёорые бетоноор хушан, рельс табихаар болготор тэгшэлнэ. Алишье участогта ажаллагшад тон харюусалгатай участок дээрэ барилга хэжэ байһанаа һайн лэ ойлгоно. Иигэжэ Байгалай тоннелиин барилгые саг болзорһоонь урид дүүргэжэ, эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушааха хэрэгтэ хүсэ шадалаа сүм зорюулна.

Хүдэлмэришэднай «Арбан нэгдэхи табан жэлдэ — валуушуулай бата найдабарита ажал» гэһэн уряа доро мүрысэжэ, һүүлэй сагта муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй туршада 1 миллион 800 мянган тухэригэй барилга хэхэ аад, үнэн дээрээ 2 миллион тухэригэй барилга хэбэ. Хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл гарган, оролдосотой шангаар ажаллаһан дээрэһээ үдэр, недели, һара бүриин даабари үлүүлэгдэнэ. Ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые халан абаха, түрүү онол арга хэрэглэхэ хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулагдана. В. А. Плеханов, А. Б. Кашаев, Р. Х. Мингадеев болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд һара бүриингөө даабари 125 — 130 процент дүүргэжэ, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар бүтээдэг һайн һайхан заншалтай болонхой. Эдэнэр ажал хэрэгтээ коммунис ёһоор хандажа, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр барилга хэнэ. Хүдэлмэриин минута бүхэнине зүбөөр ашаглажа, оньһон түхеэрэлгэнүүдые миин байлгангүйгөөр хүдэлгэхые оролдоно. Эндэһээл халаан бүриингөө даабари амжалтатайгаар бэелүүлжэ, олоной дундаһаа шалгарна ха юм.

Миниин хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд ажалай түрүүшүүлэй хойно орохогүйн тула бүхы хүсэ шадалаараа оролдон хүдэлнэ гээшэ. Бригадымнай коллектив 28 хүнһөө бүридэнэ. Энэ ехэ хүсэн гээшэ ааб даа. Хэрбээ бидэ минутыншье туршада миин байнгүйгөөр ажаллаа һаа, ехэл үрэ дүн туйлаха арга шадалтай байдагби. Энэ бүтэдые бригадынгаа гэшүүдтэ һайн ойлгуулха гэжэ оролдодог хүм.

Бригадымнай гэшүүд ехэнхидээ проходчигуудай мэргэжэлтэй юм. Бидэ Байгалай хаданнуудай зүүн талаһаа транспортно-дренажна штольни малталсажа, болзорһоонь урид дүүргэлсээ һэмди. Бидэ штольни малтаха хүдэлмэри дүүргээд, Байгалай тоннель малталсажа, энэ ажалые байгша оной февралиин 6-да дүүргэлсээбди. Миниин бригадын коллективтэ тоннелиин хананнуудые бетоноор бүхэлхэ хүнгэн бэшэ ажал даалгагдаа бэлэй. Энэмнай үнэн дээрээ тоннель болон штольни малтаһанһаа һураггүй орёо ажал байшоо. Бетоноор тоннель бүхэлхэ бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгые миин байлгангүйгөөр ажаллахын тула одоол оролдолго, шадабари хэрэгтэй болоо һэн. Проходчигууднай богонихон болзорой туршада энэ ажалдаа дүршэжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйладаг болоо юм. Бригадымнай гэшүүд хаба шадалаа туршалсан, дундаа мүрысэдэг.

Манай бригада дүрбэн халаанай туршада ажаллана. Һайн бэлэдхэлтэй, ажалша түрүү хүдэлмэришэдые звенонуудые даагшадаар табяа һэмди. Николай Петров, Владимир Козеев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонуудай коллективүүд хододоо халаан бүриингөө даабари үлүүлдэг юм. Байгша оной март һарын эхеэр һэн. Владимир Козеевэй хүтэлбэрилдэг звено халаанай туршада 60 кубометр бетон шудхалаа хэжэ, эгээл һайн үрэ дүн харуулба. Энэ ажалтада зорюулан, «Сахилгаан» хуудаһа гаргаа бэлэйбди. Эдэнэй габшагай ажалаар бригадынай гэшүүд нилээд урмашаа һэн. Николай Петровой звено халаанай туршада 72 кубометр бетон шудхалаа хэжэ, үшөөл һайн үрэ дүн туйлаа. Бригадымнай гэшүүд иигэжэ дундаа социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, үдэрһөө үдэртэ үндэр бүтээсэ туйлажа, Байгалай тоннелиин барилга болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ горитой хүбитаяа оруулалсажа байнхай. Бидэ апрель һарада 152 метр, майда — 175 метр тоннель бетоноор бүхэлжэ, Бурядай участок дээрэ эгээл һайн дүн туйлаа һэмди. Хүдэлмэришэдэй оролдосотой һайнаар, үнэн сэхээр ажаллаһан дээрэһээл энэ бүхы амжалта туйлагдана ха юм.

Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл, шадабариниень хараадаа абажа, хүдэлмэриниень хүбаажа үгэхэ, тэдэной урда шанга эрилтэ табиха гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай байдаг. Би хүдэлмэришэдэйнгөө ажал хэрэгтыень ехэл анхаралтайгаар хинаи шалгадаг, хэрэгтэй газартань шадаха зэргээрээ зүбшэл, заабари үгэдэг гээшэб. Залуушуулда тиимэ дулаахаанаар хандажа, һанааень заһахадаш, яһалал оролдожо хүдэлдэг, этигэлыеш үнэн сэхэ ажалаар харюулха гэжэ оролдодог. Миниин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив дотор гэгдэлдэ оро-һон гү, али хайша хэрэгээр ажалладаг хүнүүд үгы юм. Бидэ сүүдхэдээ дунда зэргээр 270—300 кубометр бетон шудхалаа хэжэ, даабаряа 25—30 процентээр үлүүлнэбди.

Бригадымнай гэшүүд туйлаһан амжалтануудараа һанаагаа амардаг бэшэ. Үшөөл һайн үрэ дүн туйлаха гэгшэ манай гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь болонхой. Бидэ март һарааа хойшо 860 метр тоннель бетоноор бүхэлөөд байнабди. Байгалай хаданнуудай баруун талаһаа тоннельнэ 19-дэхи отрядай хүдэлмэришэн Н. Ясинскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мандал адли бүхэлэлгыи ажал хэжэ байнхай. Эдэнэр һарадаа дунда зэргээр 130—135 метр тоннель бетоноор бүхэлхэ даабаритай аад, тэрэнээ заабол үлүүлһэн лэ байдаг. Миниин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив энэ түрүү коллективтэй социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталаад, тэрэнээ бодото дээрэнь дүүргэхын тула тэмсэнэ. Байгша оной хоёрдохи кварталай дүнгөөр манай бригадын коллектив мүрысөөндэ илажа гараа. «БАМтоннельстрой» управлениин захиргаанай, парткомой, профкомой, комсомолой комитедэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа бэлэй.

Үдэр хоногой ошохо тума социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадана. Н. Ясинскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив бидэнэй урдаһаа хурдан түргэнөөр дабшажа ябана. Бидэ мүн лэ хаба шадалаа элсүүлэн ажаллаһанабди. Манай бригадануудай коллективүүд ноябриин 7-до Байгалай хаданнуудай доро уулзажа, тоннелиин хананнуудые бетоноор бүхэлхэ ажалаа гол түлэб дүүргэхэ гэһэн зорилготой гээшэ. Мүнөө бидэнэй дунда үшөө 400 метр тоннель бетоноор бүхэлхэмнай үлөөд байна. Тоолод үзэхэдэмнай, үшөө ноябриин 7-ной урда уулзахаар арга боломжо бинл гээд һанагдана. Оролдохол хэрэгтэй. Эдэ үдэрнүүдтэ ажалай эршэ үдэр, һүнишье замханагүй. Бидэ метр, сантиметрээр урда урдаһаа дабшажа, табиһан зорилгоёо бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байнабди.

В. ЛЕОНОВ,
тоннельнэ 21-дэхи отрядай бригадир.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралда

УРМАШУУЛГЫН ШЭНЭ ГУР

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын, гүрэндэ хүдалдалгын хэмжээе саашадань дээшэлүүлхын тула таряалан, малай фермэнүүд дээрэ ажаллагшадые материальна талаар һайса урмашуулдаг болохо хэрэгтэ парти болон правительство саг үргэлжэ анхардаг гээшэ. КПССэй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумнээ хойшо хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһые ехэ болгохо талаар хэдэ хэдэн тодорхой хэмжэнүүд бэелүүлэгдээ һэн. Колхознигууд хэһэн хүдэлмэриингее түлөө һара бүри салин абана, удаань трактористнуудта, хонишодто хүдэлмэриин стажай, тэрэнэй мэргэжэл шадабариинь эзргээр нэмэлтэ түлбэри үгтэнэ. Мүн эндэ хүдэлдэг тушаалтадай салин хүлһэн ехэ болонхой. Мүнөө үедэ совхозуудта материальна урмашуулгын фонд байгуулагданхай, мүн совхозуудта, хүдөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинуудта һараа 70 тухэриг һөө бага салин абадаг тушаалтад байхагүй. Манай республикын колхознигуудай 70 гаран процентнь совхозуудай хүдэлмэришэдтэй адляар ажалай түлөөһэ абана. Эдэ бүгэдын ашаар 1980 ондо совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй һарын дунда зэргын салин хүлһэн 1970 оной хитой сасуулхада, 40 процентээр, колхознигуудайхи — 50 процентээр дээшэлжэ, тус бүрез 152—136 тухэриг тэ хүрэһэн байна.

Хүдөө ажахыда тогтоогдодог ажалай түлөөһэнэй гуримые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ үзэхэдэ, тэрэ үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ, продукци гүрэндэ худалдалга дээшэлүүлгэдэ, мүн сэбэр олзо ехэ болохо, ажалай бүтээсэ нэмээлгэдэ, ажахы доторой арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэлгэдэ хүдөөгэй ажалшадые материальна талаар ходо һайнаар урмашуулжа байгаа гэхын аргагүй. Зүгөөр парти, правительствын тогтоолһоо үндэлэлэн, «Түсэблэлгые һайжаруулха ба хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилһэнэй, гүрэндэ худалдаһанай түлөө экономическа талаар урмашуулха туһай» КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной мартын 16-най тогтоол дотор совхоз болон колхоз бүхэнэй, үйлэдбэриин хуби бүхэнэй хүдэлмэриин дүнгүүдэй түлөө олонхи гол хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжэнүүд хараалагдаһан байна.

Материальна урмашуулгын гуримай хубилгагдаһан зарим тэды гол асуудалнууд дээрэ тогтоо. Энэмнай нэн түрүүн хүдэлмэришэдтэ, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэ болон мэргэжэлтэдтэ шан үгэхэ гурим тухай хэлэгдэхэ байна.

Хүдэлмэришэдтэ түйлагдаһан үрэ дүнгүүдэй түлөө шан олгохо талаар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй эрхэ нилээд үргэдхэгдөө. Түсэбһөө үлүү продукци абаһанай, үйлэдбэриин сэхэ гаргашые хорооһоной түлөө урдань үгтэдэг шангай хажуугаар энэ тогтоолой ёһоор үшөө иимэ урмашуулга тогтоогдоо: үйлэдбэриин түсэб үлүүлэн дүүргэнэй, продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе ехэ болгоһоной, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлнэй, үйлэдбэриин дээдэ хэмжээе алдангүй ябаһанай түлөө гэхэ мэтэ. Эдэ шангуудай алиинь хэрэглэхэдэ тус ажахыда, урмашуулагдаха хүдэлмэришэдтэ зохид бэ гэжэ хараха үзэхэ хэрэг шухала болоно. Мүн ажалша коллективүүд өөрынгөө гэшүүн бүхэниие хэды шэнээн мүнгөөр урмашуулха (нэмэлтэ түлбэри, шан) байһанаа тогтоохо, ажахынгаа хүтэлбэриин урда зууршалга хэхэ, мүрысөөндэ илагшадые тодорхойлхо эрхэтэй.

Хэрбээ урдань совхозуудай болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд продукци худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэнэй түлөө шагнагдадаг байгаа һаа, харин мүнөө продукци худалдалгые ехэ болгоһоной, отделенинүүдтэ ба цехүүдтэ — урда тээхи табан жэлэй туршада жэлдээ дунда зэргээр үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин хэмжээе дээшэлүүлһэнэй түлөө сэхэ урмашуулагдаха байна. Энэнэй хажуугаар сэбэр олзотой гарадаг ажахынуудта продукци худалдалгые (үйлэдбэрилгые) урдынхидаа орходоо ехэ болгоһоной, сэбэр олзо нэмээһэнэй түлөө, гарзатай гарадаг ажахынуудта — продукциин өөрынь үнэ сэн хямдарууһанай, гарзаяа бага болгоһоной түлөө мүн лэ шагнагдаха болонхой.

Экономическа үндэр үрэ дүн туйлаһан ажахынуудта, тэрэнээ алдаагүй хүдэлһэнэй түлөө 2 һарын салин хүрэтэр шан үгтэхэ, тиимэ ажахынууд олзотой байдаг хадаа үшөө тэрэ олзынгоо түлөө шагнагдеха үшартай.

Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые болон мэргэжэйтэдые урмашуулха гуримай хубилгагдаашье һаа, тэдэнэр түсэбэй дүүргэлтын хойноһоо харюусаха эзргэтэй. Хэрбээ орооһо таряа болон мяха үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй һаа, тусхай шэглэлтэй ажахынуудта өөнэдынгөө гол продукци абаха түсэбөө бэелүүлээгүй һаа, шангайнь 50 процентһээ ехэ бэшэнь үгтэхөөр хараалагданхай.

Шан олгохо шэнэ гурим хадаа үйлэдбэриин эсэсэй дүнгүүдтэй нягта холбоотой. Тиимэнээ хүнүүд үйлэдбэриингее бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ гэжэ оролдохо байна. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ехэ салин хүлһэ абадаг болоходоо, нэгэ газартаа торожо удаан хүдэлхэ ушартай.

Газар таряалангай һалбариде бүтээсын-шангай ёһоор ажалай түлөөһэнэй үгэдэг гурим саашадаа нарижуулагдан һайжаруулагдаба. Урданьшье, мүнөө үедэшье таряалан дээрэ ажалладаг хүнүүдэй ажалай түлөөһэн олон дутагдалтай зандаа байнаар. Юуб гэхэдэ, ажахынуудта жэлэй эхиндэ эдэнэрэй ажалые ямар гуримаар түлэхэ гурим сэхээр тогтоогдодоггүй муутай. Тиимэһээ баян ургасатай сагта жэлэй эсэстэ абаһан продукциинь эргээр нэмэлтэ түлбэри үгэхэ аргагүй, жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриингее түлөө абаһан түлбэрээрэ хизаарлагдашадаг байна. Энэ хадаа овощ үргуулагшадые, луговодуудые, трактористмашинистнүүдые таряалангай продуктнуудые ба тэжээл ехээр үйлэдбэрилхэ, ургаса дэшэлүүлхэ хэрэгтэ зоригжуулнагүй бшуу.

Мүнөө үедэ бүтээсын-шангай гуримаар хүдэлхэдөө, түлбэриин зарим хуби хэһэн ажалай эзргээр, мүн гадна үйлэдбэрилһэн продукциин түлөө нэмэлтэ болгожо үгтэхэ юм. Иимэ нэмэлтэ түлбэри үйлэдбэриин түсэбэй 80 процентһээ бага бэшээр, гандадаг улариитай газарта (РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй зубшөөлөөр) үйлэдбэриин түсэбэй 50 процентһээ бага бэшээр бэелүүлэгдэ һаань, үгтэхэ байна.

Хэрбээ урдань баян ургаса абаһан, малай ашаг шэмэ ехэ болгоһон хүнүүдэй ажалай түлөөһэн бусадайхиһаа үлүү болодоггүй байбал, мүнөө шэнэ гуримай ёһоор тэдэнэрэй салин хүлһэн 25—50 процент дээгүүр байжа болохо юм. Тиимэһээ жэлһээ жэлдэ дээгүүр үрэ дүн туйлагшад ехэ түлөөһэндэ хүртэхэ гээшэ.

Энэ тогтоолой ёһоор 1980 ондо тэжээл бэлэдхэжэ, орооһо хуряажа байһан механизаторнуудай ажалай түлөөһэнэй гурим, тэжээлэй хэмжээе ба шанарые дээшэлүүлһэнэй түлөө үгтэдэгынь үлөөгдэхэ байна. Түлөөһэнэй иимэ гурим хэрэглэхэдэ механизаторай ажалай түлөөһэн 20 — 23 процентээр дээшэлжэ, тэрэнэй салин һарада 400—450 тухэригтэ хүрэхэ хараатай байна.

Шэнэ гуримай үшөө нэгэ һайн талань юуб гэхэдэ, урдань бии байгаа «Уһалалгын мастер» гэһэн нэрэ эзргэн хажуугаар үшөө хоёр — 1-дэхи ба 2-дохи классай «Газар таряалангай мастер» гэһэн нэрэ эзргэ олгогдожо, һарынь салин дээрэ 20—10 процент түлбэри нэмэгдэхэ болоно. Энэ теплицэдэ ажаллагшад, овощ ургуулагшад, хартаабхашад болон үйлэдбэриин ехэ үрэ дүн туйлаһан, [illegible] барида саг үргэлжэ [illegible] зон тухай хэлэгдэ[illegible]

Үүлэй жэлнүүдэй [illegible] мастерской[illegible] эришэдэй ажалай [illegible] римшуулгада ехэхэ[illegible] хандуулагдаһан бай[illegible] онлоо захалжа, [illegible] лэн хүдэлмэриин [illegible] лин дээшэлүүлэгдэ[illegible] онлоо хойшо тэдэн[illegible] үгэхэ хэмжээн һарын [illegible] 15—20 процент бай[illegible] процентдэ хүргэгдэ[illegible] юм. Мүнөө энэ шэн[illegible] лой епоор тэдэнэр[illegible] жэлэй эзргээр хэдэ[illegible] риинь тарифна салин [illegible] гогдобо. Тиихэдэ нэг[illegible] да таһалгаргаагүй [illegible] байнаниинь хараада [illegible] Жэшээнь, өөрынгөө [illegible] лээр 10 гаран жэлдэ [illegible] зартаа таһалгаргаагүй [illegible] шэдэй салин дээрэ [illegible] цент түлбэри нэмэгдэ[illegible] раалагданхай.

Инженерно-техничес[illegible] дэлмэрилэгшэд бо[illegible] хаагшадай мэргэжэл [illegible] ехэтэй байнанайнь [illegible] процент хүртэтэр (ур[illegible] процент хүртэтэр бай[illegible] мэлтэ түлбэри үгтэхэ б[illegible] Хүдөө ажахын мэрги[illegible] газар таряалан бо[illegible] ажал дээрэ бригадир[illegible] лөө һаань, салингын [illegible] цент хүртэтэр дэшэ[illegible] хэ. Тиихэдэ эдэнэрэ[illegible] римаар хараалагдаһан [illegible] түлбэринүүд үгтэхэ б[illegible] хүдэлмэриин үр[illegible] муудаа һаань, тиимэ[illegible] түлбэринүүд үгтэхэгүй [illegible]

Мүнөө үедэ рестп[illegible] най ажахынууд жэл [illegible] териальна урмашуулг[illegible] миллион шахуу түхэ[illegible] гашална. Энэ мүнгэн[illegible] нууд дотор дэлгэрһэн [illegible] лис мүрысөөндэ эрхи[illegible] тэ, хүдөө ажахын [illegible] шухала хүдэлмэри [illegible] гаар үнгэргэгшэдтэ [illegible] материальна түһалгаа[illegible] гэгдэнэн, жэлэй эсэстэ[illegible] хи салин» барюулагдан[illegible] на.

Дээрэ хэлэгдэһэн т[illegible] гаратар урмашуулгын [illegible] абгаһан продукциин [illegible] тай холбоогүй байгаа. [illegible] энэ фонд тад ондоо [illegible] бүрилдэнэ. Тэрэ продуктын [illegible] лэдбэрилгын ургалта[illegible] дулдыдаха ушартай.

Материальна урмаш[illegible] шэнэ гурим энэ жэлэй [illegible] һээ хэрэглэгдэжэ эхэлэ[illegible] мэнэ ажахы бүхэндэ [illegible] римые нериннаар [illegible] зүбөөр баримталха [illegible] болоно. Хоёрдохёор, [illegible] нормо ба нормативые [illegible] хойлхо, тэрэниие [illegible] гай техническэ хүгжэлт[illegible] хилдуулан тааруулха [illegible]

Гурбадахяар, агро[illegible] тай, зоотехнигүүдтэй, [illegible] нерүүдтэй хамта [illegible] табигдаһан техноло[illegible] картые үшөө дахин [illegible] ган хараха, тэрэнэй [illegible] балнь, зохёохо шухал[illegible] хэдээ баталагдан абта[illegible] нологи баримталхын [illegible] лин хүлһэнэй ямар ф[illegible] ха ёһотойб гэжэ [illegible] логдохо болоно.

Ажалай түлөөһэнэй [illegible] материальна урмашуулг[illegible] римай бүхы хубилг[illegible] баталагдан абтаһан ажа[illegible] лөөһэнэй фондһоо [illegible] хо эзргэгүй.

Тиимэһээ хүдөөгэй [illegible] дай дунда ойлгуулаг[illegible] дэлмэри үргэнөөр яв[illegible] жа, нинтын жасаһан [illegible] тхэриг бүхэниинь [illegible] ние эдеэлүүлхэ [illegible] хүсэд харюулагдаха [illegible] гэжэ хүдэлмэришэн, [illegible] ник бүхэндэ ойлгуулаг[illegible]

Зорилго юуб гэхэдэ, [illegible] эй ЦК-гай, правит[illegible] абаһан энэ тогтоол[illegible] ажахын орган бүхэни[illegible] хоз, совхоз, отделени[illegible] да, фермэ бүхэнэй [illegible] ябуулгада хэрэглэгдэхэ [illegible] экономическа албаны[illegible] мэрние үндэнөөрнь [illegible] руулха, тэрэниие шэн[illegible] тэнүүдэй хэмжээндэ [illegible] хэрэг болоно бшуу.

А. ОШО[illegible]
республикын хүдөө [illegible] министрэй орл[illegible]
З. БУ[illegible]
Хүдөө ажахын министр[illegible] ажал ба салин [illegible] таһагай м[illegible]

НЭГЭ БҮЛЫН БРИГАДА

Жамбал Гэндунович Ишиев арбан табан жэлэй туршада Зэдын районой «Октябриин 60 жэл» колхоздо хонин ажалда хүдэлнэ. Һүүлэй арбан жэлдэ тэрэ эхэ хонидой отарые даана. Тиихэдээ хэдэн дахин зуутанайшье тоодо оролсоод үзөө. Энэнь хонишоной дүршэл ехэтэй боложо байһые гэршэлнэ гээшэ.

Мүнөө нүхэр Ишиевэй отара Баруун-Залаа гэжэ газарта байрланхай. Тэрэнэй даадаг бригадынь бүхы гэшүүд — өөрынь гэр бүлынхид. Юуб гэхэдэ, Жамбал Гэндунович Цырен-Ханда Доржиевна хоёр 11 үхибүүтэй үнэр баян айл юм. Ехэ үхибүүдынь эхэ, эсэгынгээ туһалагшанар болоод, хонин ажал дээрэ хүдэлжэ байдаг.

Энэ бригада колхоз соогоо түрүү коллективүүдэй нэгэн болонхой. Байгша ондо сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, тэдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа тушаахадань, толгой бүриинь шэгнүүр 25 килограмм болоо юм. Хонин бүриһөө 3,7 килограмм ноо-һо хайшалжа, түсэбөө үлүүлһэн байна.

Түрүү бригадын гэшүүд жэл бүри хонидтоо үбһэ тэжээл өөһэдөө бэлэдхэдэг заншалтай. Үхэр-Шулуун гэжэ газарта тэдэндэ сабшалангай газар даалгагдажа үгтэнхэй. Ногооной үндэр ургаса абахын тула Жамбал Гэндунович яһала оролдодог. саг болзортонь тэрэнээ сабшажа абадаг. Энэшье жэл тэдэнэр муу бэшэ ургаса ургуулаа, богони болзорто үбһэ хуряалгаяа дүүргээ.

Жамбал Гэндуновичай бригадын коллектив хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлгые, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхын тула шанга тэмсэл хэжэ байна. Энэ шухала кампаниинүүдые саг болзортонь, һайн шанартайгаар үнгэргэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ ажал хүдэлмэридөө бүри ехэ амжалта туйлаха зорилго энэ бүлынхид урдаа табинхай.

Ц. САГАЛЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

МОСКВАГАЙХИДАЙ Ж ЭШЭЭГЭЭР

АЛМА-АТА. Москва шадар немец-фашис сэрэгүүдые бута сохиһоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ниитэ городой коммунис субботнигые декабриин 5-да үнгэргэхэ гэһэн москвагайхидай үүсхэл Алма-Атын Майн 1-нэй нэрэмжэтэ оёдолой үйлэдбэриин нэгэдэлэй олон мянган хүн зонтой коллективтэ халуунаар дэмжэгдэбэ.

— Манай арад эб найрамдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэдэг, империалистнуудай эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудые эрид шүүд оруушаадаг,— гэжэ оёдолшон Г. Алиясова митинг дээрэ хэлээ. Москва шадар гитлеровецүүдтэй тулалдаһан баатарнуудай алдарта дурасхаалай үдэрые москвагайхидай жэшээгээр бидэ, совет хүнүүд, зохёохы габшагай ажалаар тэмдэглэхэбди.

— Арад зоной зол жаргалай, ерээдүйн түлөө ами наһаяа үгэһэн хүнүүдэй дурасхаалые эхэнүүд хододоо һанажа, хүндэлжэ ябаха, — гээд халаанай начальник, ажалай ветеран З. Н. Люина мэдүүлбэ. — Газар дээрэ амгалан байдал аршалан хамгаалхын тула бидэ бүхы юумэ хэхэбди. Болохоёо байгаа коммунис субботнигто ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулхабди.

— Митингдэ хабаадагшад ехэ зоригжолтойгоор резолюци баталан абаба. Коммунис парти болон Совет правительствын эб найрамдалта гадаадын ба дотоодын политикые халуунаар дэмжэн һайшаажа байнаная тэдэнэр мэдүүлнэ. Москвагайхидай үүсхэлдэ харюу болгон, Москва шадар фашис үй түмэн сэрэгүүдые бута сохиһоор 40 жэлэй ойе габшагай ажалаар тэмдэглэхэ гэжэ шиидээ.

«Карагандауголь» нэгэдэлэй «Карагандинская» шахта дээрэ, Талды-Курганска ооластиин Панфиловска районой «40 лет Октября» колхоздо, бусад предприятинуудта, Казахстанай колхоз, совхозуудта москвагайхидай патриотическа үүсхэлые дэмжэһэн митингнүүд боложо үнгэрөө.

(ТАСС).

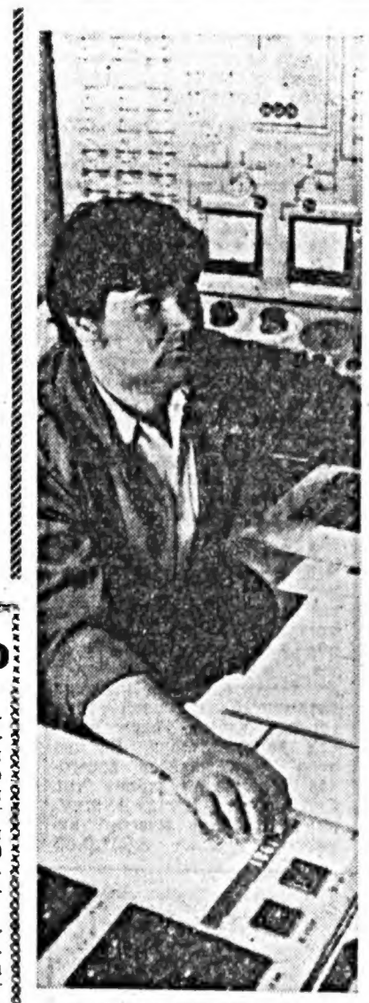

ШЭНЭ УРГАСЫН ТАРЯАН

МОСКВА. Европодо томо Московско гурилай комбинадай дүрбэдэхи причалда үдэр бүри шэнэ ургасын таряа тээһэн теплоходууд хойно хойноһоо ерэжэ зогсоно. Ганса Краснодарска болон Ростовско областынуудһаа энэ комбинадта арбаад мянган тонно һайн шапартай арбай таряан асаргаха юм. Коммунис ажалай болон үйлэдбэриин үндэр культурын энэ предприятиин коллектив шэнэ жэлэй ургасын орооһо таряае уттан абаха талаар ехэ һайн бэлэдхэл хэһэн байха юм. Энэ жэлэй ургасые уттан абаха элеваторай шэнэ башангууд бодхсогдоо.

Комбинадта технологическа бүхы процессүүд электроника болон автоматикын аргаар хүтэлбэрилэгдэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: халаанай мастер Ю. П. Комаров элеваторые хүтэлбэрилхэ пультын дэргэдэ; элеваторай шэнэ башангууд.

ТАСС-ай фотохроника.

МАЛ АЖАЛ

онсо шухала һалбари

ЭРХЭ БАЙДАЛҺАА ДУЛДЫДАН...

Сальска районой КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой малшад ниитын адуу-һа малай ашаг шэмэ дэшэлүүлхэ талаар Ростовско область дотороо эгээл эрхим дүн туйлана.

Хүгжэнги мал ажалтай тус ажахын полинууд энэ жэлдэ гандаа юм. Таряалангай 100 гектар бүхэндэ 72 толгой мал хүртэдэг. Энэнь районой дундуур хэмжээнһээ гурба дахин ехэ болоно. Гэбэшье иимэ байдал мал үсхэбэрилгэдэ нүлөөлөөгүй.

Колхоздо эртын силос бэлэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдадаг. Хатуу оёортой траншейнуудтэ хара таряанай ногоон набша намаа ба һолоомо адли хубяар хэгдэдэг, дабһа, макро- ба микроэлементнүүд нэмэгдэдэг. Үбэлдөө шэмэтэй энэ холисодо һолоомо, свекло, орооһоной үлэгдэлнүүд нэмэгдэдэг байна. Кукурузын ногоон набша намаа, наран сэсэгэй буурсаг силослэхэдэшье, һолоомон нэмэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ үнэтэ тэжээлэй нөөсэнүүдые 30—40 процентээр арьбадхаха арга олгоо.

Ажахыда тэжээл бэлэдхэхэ бага бэшэ нөөсэнүүд бии. Колхозой түрүүлэгшэ М. Мамонтов хүсэтэй, ехэ температуратай түхеэрэлгэнүүдые омогорхонгёор харуулна. Тэдэнь үбэлэй сагта наран сэсэгээр, һолоомоор гранула бэлэдхэхэдэ хэрэглэгдэдэг юм.

— Энэ нэмэлтэ тэжээл үбэлэй сагта үлүү болохогүй, — гэжэ М. Мамонтов ажаглана. —Гүрэндэ худалдагдаха орооһо наринаар сэбэрлэжэ, үшөө 200 тонно шэнинсын ба ешмэнэй хүрпээ абаһан байнабди.

Фермэнүүдтэ бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсэлхэ, тэрэнние наринаар бэлэдхэжэ, малда зүбөөр эдюулбэл, үндэр уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга бин болохо байна. Гүрэндэ һуяха худалдаха жэлэйнгээ түсэбые Агуусхэ Октябриин 64 жэлэй ой болотор дүүргэхээр колхозой малшад хараална.

В. БОНДАРЕНКО,
ТАСС-ай корр.

Ростов-на-Дону.

ТАРЯАШАДАЙ НАМАРАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

ОРЕЛ. Областиин свеклын полинуудта хуряалгын агрегадууд гараба. Таряашад ургаса хуряалгада һайнаар бэлдэнхэй. Техникэ эртэнһээ заһабарилагдаа. Хуряалгазөөлгын 300-гаад комплекс, отряд эмхидхэглээ. Бүтээсэ ехэтэй комбайнууд, свекло ашаха түхеэрэлгэнүүд тэдэнэй мэдэлдэ үгтэнхэй.

ДОНДЮШАНА (Молдавиин ССР). Эндэ холимог силос даража эхилбэ. Жэшээнь, үүлтэртэ малай «Дондюшанский» совхоздо түмһэтэ тэжээл, хусы үбһэ, соя, ногооной гурил, кукурузын эдешээдүй буурсаг силослэнэ. Ажахыда холимог шэмэтэ тэжээл хэрэглэхэдэнь, таряанай зүйлнүүдэй 20 шахуу процентые алмаха арга олдоно.

ПОЛТАВА. Котелевско районой таряашад свеклын плантаци элдүүрилхэдээ, урбуулангүй хахалха арга хэрэглэдэг. Энэнь хабартаа гербицидүүдые тараангүй. тарилга хэхэ арга олгоно. Шэнэ арга туршагдаа. Иимэ аргаар элдүүрилэгдэһэн полиин свеклын ургаса 20—30 процентээр дээшэлнэ.

СМОЛЕНСК. Областиин таряашад комбайнуудаа хартаабхын полидо гаргахыи урда тээ эшыень сабшажа, һолоомотой холёод, силосэй нүхэнүүдтэ хэнэ. Һайб, эдеэ хоолой промышленностиин бусад үлөөдөһэнүүдые, карбамид хэжэ худхаад, удаань хүндэ трактор нягтаруулан дарана. Иихэдэ эрхим шанартай силос болодог байна.

УЛЬЯНОВСК. Энэ областиин таряашад плантацинуудаа хартаабхын полидо гаргахыи урда тээ эшыень сабшажа, һолоомотой холёод, силосэй нүхэнүүдтэ хэнэ. Һайб, эдеэ хоолой промышленностиин бусад үлөөдөһэнүүдые, карбамид хэжэ худхаад, удаань хүндэ трактор нягтаруулан дарана. Иихэдэ эрхим шанартай силос болодог байна.

УЛЬЯНОВСК. Энэ областиин таряашад комбайнуудаа хартаабхын полидо гаргахыи урда тээ эшыень сабшажа, һолоомотой холёод, силосэй нүхэнүүдтэ хэнэ. Һайб, эдеэ хоолой промышленностиин бусад үлөөдөһэнүүдые, карбамид хэжэ худхаад, удаань хүндэ трактор нягтаруулан дарана. Иихэдэ эрхим шанартай силос болодог байна.

Дунда Волгын бусадшье ажахынуудта саахарай свекло нигэжэ хэрэглэгдэнэ.

САРАТОВ. КПСС-эй ЦК-гай Майн Пленумэй нэрэмжэтэ совхоз уһалагдадаг газар дээр

БУРЯАДАЙ УРАН ЗУРААШАДАЙ V СЪЕЗД

ҮЕ САГАА УРАН БИИРЭЭР МҮНХЭЛХЭ

(Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Д-Н. Д. Дугаровай элидхэлһээ)

Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй габьяата уран зураашадай Д-Н. Д. Дугаров элидхэлдээ, арад зониие өөрөөр хүмүүжүүлхэ, дүрэ үндэреер сэгнэлгэ тогтожо, совет уран зураашадай, тэрэ тоодо Буряад уран зураашадай угаа зүйсэлга тухай нэн түрүүлжэ,

Буряадай уран зураашадай IV съездтэй тиимэшье ехэ саг өнгөрөө. Гэбэшье тоосоото сонгосо зохёохы болон зураашадай ехэ худэлмэрин, республикын уран зураашадай искусствые хугжөөлгэ бүтээлүүд бии болоо. Эндэ, Бэлигтэ залуу уран зураашадай СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүд Тиихэдэ А. Н. Сахаров, А. В. Казанский хоёр өндөр арадай уран зураашадай, үндэр нэрэ зэргэдэ РСФСР-эй арадай уран зураашадай А. И. Тимин Арадуудай Барисаанай орденоор шагнагдаа. Олон нүхэд тухай үндэр нэрэ зэргэдэ, республиканска шагналта хүртэнэн байна.

Буряадай уран зураашадай, графигуурнуудай, скульпторнуудай, бии болон дархашуудай бүтээлшэдэй эдэбхитэй ургалтые гэршэлгэ, мэн юун бэ гэхэдэ, Буряад АССР-эй Уран зураашадай холбооной үнгэргэнэн өдөр болоно.

Мүнөө— Алас-Дурна зураашадуудай искусствын гүрэзэй соо, Ленинградыг, Улаан-Удэ, Улаан-Удэдэ, Буряад ороной искусствын Арменидэ болон Азербайджанда «Буряадай искусствын» выставкэнүүд хоёр түршада үнгэргэгдөө. Бакуда тус выставкэ гэршэлжэлнөөр.

Найдондо Шэтэ хотодо үнгэрөөнэ «Совет Алас» гэһэн зональна выставкэ. Манай республикын зураашадай эдэбхитэйгээр ном. Тэндэ манай 86 автор 300 бүтээл табигдаһан 27 автор Москвада «Россия» 5-нинь бүхэсоо выставкэнүүдэ хабаасалгдаа гэнэ.

Манай уран зураашадай ноёска олон выставкэдэ оролцоо байна юм. Нэрлэбэл, «Уран зураашад —загаһашадта», «Эхэ ороноймнай сэнхир замуудай», «Физкультура болон спорт», «Спорт — эб найрамдалай элшэ» (1980), «Жэжэ хэмжүүрэй скульптура», (Россин болон бүхэсоюзна), «Россин залуу, наһан», «ВЛКСМ-эй 60 жэл», «РСФСР-эй ювелирнэ искусство» болон бусад выставкэнүүд.

Буряадай уран зурагай искусство хадаа социалис реализмын үндэр ёһо гуримуудай эмаар хугжэжэ байна гэжэ выставкэнүүд гэршэлэн харуулаа. Юуб гэхэдэ, манай уран зураашадай бүтээлнүүд соогоо арадай ажабайдалые, мүнөөдэрые зураглана бшуу. КПСС-эй XXVI съездэдэ зорюулагдан, Улаан-Удэдэ нэгэдэһэн «Бидэ коммунизм байгуулнабди» гэһэн выставкэдэ уран зураашадай бүтээлүүд ялаа олоор табигдаа.

Ямаршье выставкэ хадаа уран зураашадай шадабариин хэр зэргэ ургажа байһые харуулдаг шалгалта гэжэ сэгнэгдэдэг юм. Энэ ехэ шалгалтые манай зураашад амжалтатайгаар дабажа гараа гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

«Буряадай уран зураг» гэжэ выставкэ тушаа «Правда» газетын хүүдэһанда 1980 оной март соо толилогдоһон статья соогоо искусство шэнжэлэгшэ М. Хабарова нигэжэ бэшээ һэн: «Буряадай уран зураашад хадаа өөнэдынгөө бүтээлнүүдые бэелүүлхэдээ, мүнөө үеын болон түүхэдэ хабаатай элдэб олон темэдэ хандана гэжэ выставкэ харуулаа. Элдэб янзын бэдэрэлгэнүүд һонирхол түрүүлнэ. Буряад арадай искусствын үндэһэн маягые сахин, бүхы ороноймнай уран һайханай соёл болбосоролдо өөнэдынгөө хубитые тэдэнэр оруулна».

Урданай бүтээлнүүдһээ эхилээд, мүнөөдэр хүрэтэр сагые багтаан харуулһан манай выставкэ Казахстанай, Арменийн, Азербайджанай хэблэлэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Байгал-Амарай түмэр замай худэлмэришэдтэ зорюулагдаһан бүтээлнүүд һүүлэй үедэ мүндэлһэн байна. Ахамад үеын болон залуу уран зураашад оюун бэлигэ элсүүлэн, үе сагайнгаа гайхамшагта барилгада хабаадажа байһан түрүү хүнүүдые мүнхэлхэ гэжэ оролдоно бшуу. Энэ хадаа тон һайшаалтай, алишье талаһаань дэмжэмээр эрмэлзэл мүн. БАМ-ай темэдэ эдэбхитэйгээр ажеллажа байһан уран зураашадай нэрэнүүд элидхэл соо дурдагдаа.

Һүүлэй үедэ залуу уран зураашад: А. Цыбикова, Д. Пурбуев, Э. Аюшеев, Р. Санжиев, Т. Шантанов, А. Москвитин гэгшэд, шабараар элдэб зүйлнүүдые бүтээгшэд Р. Жимбиева, В. Базаров, мүнгэшэ нарин дархашуул Б. Жамбалов, Д. Эрдынеев, Б. Батожабай, Д. Санжиев, Г. Налханов, Б. Базаров, В. Бадмаева, Г. Андриевский болон бусад нухэд зональна, бүхэроссин выставкэнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхой. Тоосоото үе соо 23 хүн СССР-эй Уран зураашадай холбоондо шэнээр абтаа. Мүнөө үедэ республикадмнай СССР-эй Уран зураашадай холбооной 58 гэшүүд тоологдоно. Үшөө тиихэдэ 38 хүн залуушулай нэгэдэлдэ оролсодог гэлээ. Холбооной дэргэдэ байгуулагдаһан уран гартанай секциндэ худэлдэг 48 мастерһаа 15-нинь СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүд мүн. Гадна уран зурагай дээдэ һургуулинуудта 50 залуушуул һурахаяа ошонхой. Ургажа байгаа залуу халаанайнгаа түлөө ахамад үеын уран зураашад харюусалгаяа эли тодоор мэдэрдэг.

Уран зураашадай холбоон республикынгаа ажалшадтай нягта холбоо байгууланхай. Уран зураашадай гурбан бригада байгуулагдаад, Байгал-Баргажанай, Эдэн болон БАМ-ай шэгэлэлээр ажаллажа байдаг.

Уран зураашад республикынгаа худэлмэришэдтэ болон худөөгэй ажалшадта, һургуулинуудта, сэрэгшэдтэ саг үргэлжэ айлшалдаг, һонирхолтой уулзалгануудые эмхидхэдэг юм. Районуудта үнгэргэгдэдэг литературна болон искусствын үдэрнүүдтэ уран зураашад эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зуураа нүүдэл выставкэнүүдые эмхидхэжэ, худөө нютагуудаар аяншалдаг байна.

Тоосоото хугасаа соо зохёохы бүлэгүүд республикынгаа арбан районоор ябаһан, ахар 70 гаран участогта айлшалһан байха юм. Уран зурагай үдэрнүүд Сэлэнгын, Эдэн, Прибайкалийн районуудта, бусад газарнуудта үнгэргэгдөө һэн.

Северобайкальскын уран зурагай галерейдэ И. И. Стариков, В. Ф. Архипов, Т. А. Рудь гэгшэдэй тоосоото выставкэнүүд тематическа зурагуудые бүтээхэ ёһотой ха юм. Мүнөө үеын темэдэ зураһадаа, хэды ехэ харюусалгатай хэрэг хэжэ байһанаа зарим уран зураашад, илангаяа залуушуул мартахаяа һанадаг гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Монументальна - шэмэглэлэй шухала искусствада шимдхэгдээгүй асуудалнууд мүн лэ бии. Ехэнүүд байшаан гэрнүүдые шэмэглэхэ уран гартаниие тусхай мастерскойнуудаар, зэбсэг, хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангаха тушаа асуудал элидхэл соо табигдаа. Тус асуудалай зүбөөр шимдхэгдэбэл, монументалистнууд фресхэ, мозаика, витраж гэхэ мэтэ онол арганнуудые хэрэглэн худэлхэ аргатай болохо.

Уран зураашад архитекторнүүдтэй зөөн нэгэдүүлэн, хото худөөгөө шэмэглэхэ уялгатай. Түрэл хотоёо үзэсхэлэн һайхан болгохо гэһэн хүсэлые хүн бүхэн дэмжэхэ ёһотой гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдэбэ.

Уран һайханай-үйлэдбэриие мастерскойнуудай үндэнэ һуури дээрэ городой болон худөө нютагуудай соёлой, ажаһуудалай томо байшангуудай проект зохёолгын бюро бии болгохо гэһэн дурадхал элидхэлшэ оруулаа. Тиихэдээ бүхы барилгануудай уран шэмэглэлые хараадаа абалсаха.

Һүүлэй үедэ мүнгэшэ, алташа нарин дархашуулай олошоржо, уран шадабариараа имагтал орон дотороо бэшэ, мүн хэрнин гүрэнүүдээршье суурхажа байһаниие элидхэлшэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа тэдэнэй худэлмэридэ ушардаг бэрхэшэлнүүдые, дутагдалнуудые тоолоожо, тэдэниие яажа усадхаха тухай һанамжанууда хэлэбэ. Плакадууд, рекламна соносхолнууд болон театрай соносхолнууд шанар муутайгаар хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Мүн тиихэдэ уран зураашадай зохёохы ажалтай олониитые танилсуулхаар номуудые, буулгабари болон букледуудые, выставкэнүүдэй каталогуудые Буряадай номой хэблэл тон үсөөнөөр гаргана гэжэ элидхэл соо хэлэгдэ.

СССР-эй болон Буряадай АССР-эй тогтоһоор 60 жэлэй ойн баярта һайндэрнүүд дүтэлжэ байна. Эдэ һаиндэрнүүдтэ уран зураашадиай бэлдэжэ, арад зонойнгоо сэдьхэлдэ мартагдашагүй бүтээлнүүдые бэлэг бариха бэзэ гэзд элидхэлшэ мэдүүлээ.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Буряадай АССР-эй арадай уран зураша Т. А. Рудь гэрүүлэн үгэ хэлэжэ, зонгоо тухэл шарайе тоё болгохо хэрэгтэй. Зураашадай, хүн бүхэ харюусалгын ехэ байһан үргэн ехэ хөөрэлдөөн РСФСР-эй арадай зураша А. Н. Сахаровхэн эрхэнһөө дэмжэгдэнэ. Энэхэн мэдүүлэ. Энэхэн хамагтал Т. А. Рудь бэ-юн үгэ хэлэһэн бусадлаа нүхэд тогтожо, хөгөө һанамжа хэлэһэн эмхидхэлэ. Тиихэдэ нэрэтэ гэхэ ямар нэгэ зураашин Буряадай выставкын үүрэ-солон тэмдэглэжэ, тэ-үнгэргэлгэдэ уран зу-ны харюусалгын ехэ бай-ааа һанаажаал уран зу-садьхэлэй худэлгэн хэ-ө гэхэдэ, өөрынь 70 на-ойдо зорюулагдаһан Улаан-Удэдэ һайнаар ном байна. Мүнөө тэ-августын 14-нөө БАМ нэгэдэд, баатарлиг ба-Буряадай анхаралые татажа ны.

Никын «хэлээр» Гэсэр номогоо **А. Н. Сахаров** уран зураашадай үнэ-харюусалга тухай бодом-

СССР-эй арадай уран зураша А. И. Тимин үгэ хэлэ-театрай уран зураашадай ябуулга тушаа тогтожо, ажалладаг уран Буряадай худэлмэри тушаа ажаг бэшэгдэдэг, тэдэ-худэлмэри огто шэнжэ-ргүй шахуу.

Ямар нэгэн зүжэгые шэ-ны тула угаа олон зу-ны хэгдэдэг гээшэ. Тии-уран зураша бишыхан ны соо томо зураг соо-ааруулгэр гүн ехэ фило-ны бодол гаргажа болохо гэжэ мэдээжэ уран ны бодомжолно. Үнэ-ааше, зүжэгтэ хабаадаха Буряадай хубсаһа хунарые ны зураглахада, 150—200 эскиз хэгдэдэг байна бшуу. Театр хадаа коммуниис хүмүүжүүлгын угаа хурса зэбсэг гэжэ сэгнэгдэдэг. Тиимэнээ тус зэбсэгэй улам бүри хурса байхын тула уран шэмэглэлыень һайнаар бүтээхэ шухала бшуу. Өөрынгөө хэлэһэн үгые үнэншэмэ болгохын тула Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай Москвада болон, Ленинградта үнгэрэн гастрольнууд тушаа тогтожо, тэмдэ харуулагдаһан зүжэгүүдэй уран шэмэглэлнүүд үндэр сэгнэлтэ абаа һэн гэжэ үгэ хэлэгшэ һануулаа. Үнэхөөрөөшье, республикын урдаа хараха хоёр театрай академическэ болохо хэрэгтэ уран зураашадай габьяа бага бэшэ байһан байха. Мүн гүрэнэй ород драматическа театрай сценэ дээрэ И. Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ» гэжэ романаар зүжэг найруулжа табяад, республикын шанда хүртэнэн бүлэг нүхэдэй дунда уран зураша В. Бройкин нэрэ бии һэн шуу.

Театрта худэлдэг уран зураашадай шэнэ халаанай бүридэлгын удааржа байһан тушаа А. И. Тимин һанаата болон хэлэбэ. Улаан-Удэдэ мүнөө үедэ мэргэжэлтэ 4 театр тоологдоно. Мүн муу бэшээр ажалладаг арадай театрнууд республика доторнай угаа олон болонхой. Тиимэнээ манай городто театрай музей бии болгохо тушаа А. И. Тиминэй дурадхалые зүбшөөхөөр байна.

Элидхэлшын хэлэһэн дурадхалые дэмжэн, «халтуурын хара харгыгаар хатаралдадаг», үнэн дээрээ уран зураашын үндэр нэрэ зэргые өөртөө олгохо ямаршье эрхэгүй, мэргэжэлэй талаар ямаршье бэлэдхэлгүй, гоё һайханай ёһо гуримые ойлгохо сэдьхэлгэй аад, түб һууринуудые, соёлой гуламтануудые «шэмэглэн гоёохоёо» арсахагүй ябадалтайшуулай замые хаахэ, худөө нютагуудаар ямаршье хиналтагүйөөр мастерскойнуудай нэгэдэдэг ушарнуудые болоулха тушаа РСФСР-эй арадай уран зураша А. В. Казанский хурсаар хэлээ.

Буряадай АССР-эй арадай уран зураша Э. Д. Цыденов Буряадай уран һайханай советэй үүргэ тухай хэлээ. Уран һайханай совет дээрэ шэнэ бүтээлнүүд зүбшэн хэлсэгдэжэ, алишье талаһаа зүб сэгнэлтэ абадаг юм. Шэнэ бүтээлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ заатагүй авторынь байлсадаг. Шэнэ бүтээлнүүдые зүбшэн хэлсэхэһээ гадна уран һайханай совет уран зураашадые зоригжуулдаг байна. Жэшээнь, советэй дурадхалаар уран зураша В. Я. Гончар Галуута-Нуурай ГРЭС-эй бүлэг барилгашадай дүрэ зурагуудые бүтээһэн байгаа.

Тиихэдэ урлан шэмэглэлгын искусствые хугжөөхэ асуудалда горитой анхарал хандуулагдана. Гэхэ зуура материально-техническэ үндэнэн мүнөөдэрэй эрилтэдэ харюусанагүй. Материалнууд дуталдана. Тиимэнээ уран һайханайүйлэдбэриин мастерскойнууд түсэбөө дүүргэдэггүй гэжэ Э. Д. Цыденов һанамжалба.

Уран зураашадай болон архитекторнүүдэй хоорондоо бата бэхи хани харилсаа байгуулха тушаа, олоной хэрэгтэ тэрэнэй тон ехэ удха шанартаи байһан тушаа асуудалда Улаан-Удын ахамад архитектор, Буряадай АССР-эй Архитекторнүүдэй холбооной правлениин түрүүлэгшэ П. Г. Эильберман үгэеэ зорюулаа. Тус холбоон хадаа зохеохы ажалтанай эгээл залуу эмхи юм. Гэбэшье архитекторнууд гээшэ ажал ябуулгаараа уран зураашадта дүтэ, «түрэл» зон болоно. Юуб гэхэдэ, уран зураашадайшье, архитекторнүүдэйшье уг зорилго нэгэн юм: газар дээрэ гоё һайхание бии болгохо, үргэн олон хүн зониие гоё һайханда дурадтайгаар хүмүүжүүлхэ г. м. Хэрбээ урдань алибаа барилгын бүтэнэн хойно уран зураашад ерэжэ шэмэглэл гоёолтыень бүтээдэг байһан һаа, мүнөө алибаа байшангай, барилгын анхан проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ уран зураашад хабаадана.

Һодото байдалые үнэн зүбөөр зураглан харуулха гээшэ уран зураашын худэлмэрин гол эрилтэ гээшэ. Тиимэнээ ажабайдалые һайнаар мэдэхэ, хүн зонтой танилсажа, ажаглажа байха гээшэ уран зураашын уялга мүн гэжэ Буряадай АССР-эй арадай уран зураша, Советскэ Союзай Герой Г. Н. Москалев өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо тэмдэглэнэн байна. Зүб, уран зураашын ажал уран зохеолшынхидо дүтэрхы ааб даа. Ямар нэгэн ошотойхон бодол толгой соо мүндэлбэшье, ямархан шэнжэтэй зохёол гү, али зураг бүтэхэб гэжэ абаһаар мэдэгдэхэгүй байна бшуу.

Бэеэ дааһан харгы дээрэ гараһан үдэрһөө эхилжэ, олоной анхарал татаһан, бэлигтэй залуу уран зураша, Буряадай комсомолой шангай лауреат А. О. Цыбикова үгэ хэлэхэдээ, зохеохы ажалтай залуушуулай үулзажа, һанал бодолоо андалдан хөөрэлдэжэ байхаар газар Улаан-Удэдэ үгы гэжэ һанамжалаа.

— Хүн зонтой уулзалга хододоо нонин бандаг, хэрбээ уран бүтээлэй герой болоһон хүн зал соо һуубал, уулзалга бүришье һонёор үнгэрдэг,— гэжэ Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша К. А. Дульбеев үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Саг үргэлжэ литература, искусствын, соёлой үдэрнүүдтэ хабаадажа байха гээшэ уран зураашада тон хэрэгтэй ха юм даа. Иимэ хэмжээ ябуулганнуудта хабаадахадаа, залуу уран зураашад ажабайдалай горитойхон һургуули гараха байна.

Съезд дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн нонин-нонин ажаглалтануудые, дурадхалнуудые хэлэһэн байха юм. Жэшээнь, графическа бүтээлнүүдые барлан гаргалга шимдхэгдэгүй асуудалнуудай нэгэн юм. Юуб гэхэдэ, республикын полиграфическа бааза тулюур, тиимэнээ графическа бүтээлнүүдые мүртэй һайнаар барлаха арга байхагүй. Хэрбээ хэблэлэй полиграфическа үндэнэй һайжаруулагдабал, плакатна искусствые хугжөөхэ аргатай бологдохо байгаа. Буряадай АССР-эй арадай уран зураша А. А. Окладников нимэ бодолнуудые хэлэһэн байна.

Уран зураашадай дунда хүмүүжүүлгын худэлмэриие һайжаруулха тухай, илангаяа залуу уран зураашадта горитой анхарал хандуулха тухай үгэ хэлэгшэ олон нүхэд һанамжалһан байна. Гэхэ зуура уран зураашадай съезд дээрэ шүүмжэлхы үгэнүүд үшөөл багаар хэлэгдэгэ гэжэ һанагдана. Алибаа бүтээлнүүдые алишье талаһаань шэнжэлһэн үгэ огто соносгоогүй.

Гэбэшье КПСС-эй XXVI съездын табиһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхаар уран зураашадиай лаб зэһанхэн гэжэ үнгэрэгшэ съезд батаар гэршэлэн харуулаа.

Съезд дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев үгэ хэлээ.

* * *

Буряадай АССР-эй Уран зураашадаи холбооной правлениин гэшүүдээр иимэ нүхэд һунгагдаа: **Д-Н. Д. Дугаров** (түрүүлэгшэ), **А. И. Тимин, И. И. Соктоева, А. В. Казанский, А. Н. Сахаровская, Г. Г. Васильев, А. П. Хомяков, М. Б. Эрдынеев, В. К. Грищенко, К. А. Дульбеев, И. И. Стариков.** Шалгалтын комиссиин гэшүүдээр **М. С. Оленников** (түрүүлэгшэ), **С. Р. Риничнов, Г. А. Рудь** гэгшэд һунгагдаба. Тиихэдэ **Д-Н. Д. Дугаров, А. В. Казанский, А. Н. Сахаровская, С. Р. Риничнов, А. П. Хомяков** гэгшэд РСФСР-эй уран зураашадай V съездын делегадуудаар һунгагдаһан байна.

М. М. ХАБАЛОВ

КПСС-эй обкомой гэшүүндэ кандидат, республикын Верховно Соведэй депутат, Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министр. 1939 оноо КПСС-эй гэшүүн Михаил Михайлович Хабалов далатай боложо ябатараа, байгша оной сентябрин 16-да гэнтэ наһа бараба.

М. М. Хабалов бүхы наһаяа түрэл партидаа алба хэхэ хэрэгтээ зорюулжа, манай республикын экономико ба соёлые хугжөөлгэдэ ехэ хубита оруулһан байна.

Тэрэ 1928 ондо Эрхүүгэй областиин Черемхово хотын барилгын конторыг худэлмэришэнөөр худэлжэ, ажалайнгаа намтар эхилһэн юм. Удаань сельпогой наймаалагшаар, уншалгын байшангые даагшаар худэлөө. 1932—1935 онуудта М. М. Хабалов Буряадай дээдэ коммунис худөө ажахын һургуулида һуража, тэрэнээ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр 46 жэл соо республикын комсомолой, партийна ба совет органуудта хүтэлбэрилхы худэлмэридэ ажаллаба. 1935—1936 онуудта тэрэ Сэлэнгын районой газар тарялангай таһагые даагшын орлогшоор худэлөө, удаань комсомолой Сэлэнгын райкомой секретаряар һунгагдаа.

1938 ондо М. М. Хабалов комсомолой Буряадай обкомой нэгэдэхи секретаряар һунгагдаа һэн. 1939 ондо республикын Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи Литература болон хэблэлэй хэрэгүүдэй талаар главна управленийн начальникаар томилогдоһон байгаа.

Совет Армида алба хэһэнэйнгээ һүүлээр 1942 онһоо М. М. Хабалов КПСС-эй Буряадай обкомой аппарадта кадрнуудай таһагые даагшын орлогшоор худэлбэ. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи партийна эмхидхэлшэдэй дээдэ һургуулие 1945 ондо дүүргэмсээрээ, тэрэ партийн обкомой аппарадта худэлхэеэ бусаа һэн. 1946 онһоо 1954 он болотор М. М. Хабалов Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи физическэ культура ба спортын хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшээр худэлөө. 1954—1961 онуудта М. М. Хабалов Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй хэрэгүүдые эрхилэгшээр ажаллаба.

1961 онһоо хойшо үнгэрһэн 20 жэлэй турша соо М. М. Хабалов республикын худалдаа наймаанай министрээр таһалгаряагүй худэлһэн байна.

Энэ харюусалгатай тушаалда М. М. Хабалов хүн зониие худалдаа наймаанай талаар хангалгые саашадань хугжөөхэ, һайжаруулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эмхидхэсэн мэргэжэл шадабаряа, дүй дуршэлөө элсүүлжэ, республикын худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай материально-техническэ баазые хугжөөлгэдэ, худалдаа наймаанай хэрэгтэ түрүү дүй дуршэл болон шэнэ арганнуудые нэбтэрүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһан байха юм.

Областной партийна организациин тэрэниие ямаршье тушаалда эльгээхэдэнь, М. М. Хабалов бэрхэ эмхидхэлшэ, шадамар хүтэлбэрилэгшэ, залан сэхэ ба үүсхэл эдэбхитэй коммунист байһанаа харуулаа, областной партийна организациин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тиигэжэ тэрэ КПСС-эй обкомой гэшүүндэ кандидадаар, областной парторганизациин шалгалтын комиссиин гэшүүнээр, облпрофсоведэй гэшүүнээр нэгэнтэ бэшэ һунгагдаһан байна. 1963 онһоо хойшо М. М. Хабалов Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутадаар һунгагдажа байгаа.

Парти болон Эхэ ороной-гоо урда габьяатай байһанайнгаа түлөө М. М. Хабалов Ажалай Улаан Тугай хоёр орденоор, Арадуудай Хани барисаанай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар, олон медальнуудаар, республикын Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан, «Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата худэлмэрнэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон байна.

Парти болон арадай үнэн хубүүн, энэрэхы һайхан сэдьхэлтэй хүтэлбэрилэгшэ М. М. Хабалован гэрэлтэ дурасхаал тэрэниие мэдэхэ, тэрээнтэй хамта худэлһэн бүхы хүнүүдэй эдрхэ сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

Модогоев А. У., Семенов Б. С., Саганов В. Б., Бирюков В. Г., Бадиев А. А., Лысов В. Ф., Потапов Л. В., Беляков А. М., Чукаев А. Д., Зинченко И. П., Шомоев К. К., Верещагин Г. И., Верещинов А. С., Николаев Б. И., Ангапов С. В., Черныш В. И., Даржаев И. Д., Раднаев Д-Н. Т., Бардонов А. Б., Черняков И. Д., Булдаев С. Н., Гаськов М. М., Подлеснов В. Ф., Бутуханов Н. В., Митыпов Ц. Ц., Гармаев Р. Б., Башкеев В. Н., Павлов Н. Б., Битаев Ю. М., Именохоев А. А., Дашибалов Ц. Д., Баженов С. М., Безручко Р. Г., Алексеев А. И., Альцман К. П., Конышев Ю. В., Пивоваров Н. Б., Данилов В. С., Танхаев В. Б., Эрдынеев Д. Д., Скрябиков Г. К., Цыремпилон Д. Ц., Лобсанов Б. Л., Егорова Л. Я., Санжимитыпов Д-Н. С.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН XXXVI СЕССИ НЭЭГДЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблейн эзлжээтэ XXXVI сесси эндэ нээгдэбэ. Эмхнин гэшүүд болохо 150 гаран гүрэнэй түлөөлэгшэд уласхоорондын ажабайдалай эгээн шухала асуудалнуудые гурба һарын турша соо зүбшэн хэлсэхэ һанна. 151 асуудал сессиин зүүлэхэ зүйлдэ оруулагдаба.

Уласхоорондын харилсаанай түгшүүрилые һуларуулха, сэрэгэй аюулые зайсуулаһан сараха, бүү зэбсэг бүтээн гаргалгые зогсоохо, гуренүүдэй хоорондо амгалан сёоной харилсаае хугжөөхэ тухай асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ һанна. Мүнөө ООН-дохи хөөрэлдөөнүүд илангаяа шухала удха шанартай боложо һанна, ушарынь юуб гэхэдэ, США түрүүтэй империалис хүсэнүүд «хүйтэн дайнай» үеые нэргээхэ, бүү бэлдэг гаргалгые бүтээхэ, дэлхэйн олон районуудтахи бодоо дааһан сандалтан гурэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха нэдэлгэ гаргажа байна үедэ эдэ хөөрэлдөөнүүд эхилбэ.

Шахардуу байдалые һуларуулха, арадуудай аюулгүй сандалые өөхилгүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн сессиин зүүлэхэ зүйлдэ оруулагдапхай олон шухала асуудалнууд Советскэ Союзай үүсхэлээр ООН-ой зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан байгаа гэжэ дэлхэйн ороннуудай энэ ехэ эмхидэ тэмдэглэгдэнэ.

Совет дурадхалнууд тодорхой, бодото шэнжэтэй сандаг юм гэжэ ООН-ой урда урдын хуралдаанууд дээрэ нэгэнтэ өөшэ тэмдэглэгдээ һэн. СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ООН-ой Генеральна секретарийн нэрэ дээрэ бэшэг эльгээхэдээ, «Замбуулинай дайдада али бүхы түхэлэй буу зэбсэг тодхон таныгые хорихо тухай договор баталха тухай» асуудалые энэ сессиин зүүлэхэ зүйлдэ оруулна гэһэн дурадхал тон саг соогоо гаргаһан үүсхэл болоно гэжэ эндэ тоологдоно.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн урдахи XXXV сессиин түрүүлэгшэ Р. фон Вехмар сессиие нээхэдээ, уласхоорондын байдал түгшүүрилтэй боложо байна гэжэ панаагаа зобонгёор мэдүүлбэ. Эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдалые сахин хамгаалхые шинэнхэй байнаная ООН-до элирхэйлэн мэдүүлхыень тэрэ бүхы гурэнүүдые урналаа.

Иранай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо О. Кетани ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVI сессиин түрүүлэгшэ болобо. Уласхоорондын харилсаанай хүндэ хүшэр боложо баиха үедэ ООН-ой Генеральна Ассамблей сугларба гэжэ тэрэ үгэ хэлэхэдээ, мүн лэ тэмдэглэһэн байна. Шахардуу байдал һуларуулхын орондо бүү зэбсэгүүдые ехээр үрдилдэн бүтээлгын гэршэнэр боложо байнабди. Тэрэнэй ёһо гуримуудтай тааралдуулан аотаһан ООН-ой шинжэбэринүүдые бэелүүлхэ шухала гэжэ О. Кетани тэмдэглээ. Өөнэдөө өөнэдыгөө тодорхойлхо талаар палестин арадай эрэнүүдые хангаха тухай, хүүли оусаар эзэмдэгдэнэн Намибие сүлеолхэ тухай, бүү зэбсэгүүдые хурнаха тухай тогтоолнууд өөсүүлэгдэхэ ёһотой. Уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулгада, дэлхэйн ороннуудан урда таоигдаһан асуудалнуудые шимдхэлгэдэ хубитаяа оруулхыень тэрэ Ассамблеие уряалаа.

ООН-ой пленарна түрүүшын заседани дээрэ банраа оршон байдалда энэ эмхинин шэнэ, 100-дахи гэшүүн абтаһан байна. Энэ хадаа Номгон далан соохи арал дээрэ оршодог Вануату гэдэг республика болоно. Тэрэ Англи болон Франциин колони байхадаа, Шэнэ Гебридууд гэжэ нэрэтэй һэн. Вануату 1980 оной июль парада бэеэ дааһан байдалтаи болоһон байгаа. ГДР-ээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг гүрэнлэгшэ П. Флорин Европын социалис ороннуудаи үмэнэһөө тэрэнэй делегацние амаршалхадаа, залуу республикые ООН-ой гэшүүнээр авалга колониальна байгуулалтые бүрин усадхаха, колониальна орочууд болон арадуудта бэеэ дааһан байдал олгохо тухай түүхэтэ декларациин гүнсэд бэелүүлхэ замда үшөө нэгэ алхам болоно гэжэ мэдүүлбэ.

Ассамблейн долоон гол комитедэй түрүүлэгшэнэр сесси дээрэ һунгагдаа. Пленарна заседаниинууд дээрэхидэл мэтэ, зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан асуудалнууд эндэшье зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

КОНФЕРЕНЦИ ДҮҮРЭБЭ

ПАРИЖ. Хүтэлтөөр тон бага оронуудта хаоаатай асуудал зүбшэн хэлсэхын тула Пэгэдэмэл Нацинуудай Организациин зарданан конференци эндэ болоод, тараба. 155 гүрэнэй делегацинууд, ООН-ой тусхай эмхи зургаануудай, правительственна ба правительственна бэшэ хэдэ хэдэн эмхинүүдэй түлөөлэгшэд конференциин худэлмэридэ хабаадаа. Энэнь Азиин, Африкын, Океаниин ба Карибска далаин оршон тойронхи тон үгтэй оронуудта тохёолдоһон байдал зүбшэн хэлсэхэ, мүн тэдээндэ туһаламжа үгүүлхэ зорилгатэй программа тодорхойлон хараалха зорилготой.

Социалис оронуудай делегацинуудан хамтын мэдүүлгын текст конференциин түгэсхэлэй заседани дээрэ соносогдоо.

Бусад гүрэнүүдтэ, тэрэ тоодо үнэхөөр өөрэ дааһан бандалтай болохо, бэеэ даагаад хугжэхые эрмэлзэдэг хугжэлтөөр тон бага ба хугжэжэ байгаа оронуудта өөнэдынгөө дура хүсэлые баадхаха гэдэг зарим империалис бүлэгүүдэн һэдэлгэнүүдээр үүдхэгдэн шахардуу болоошо мүнөөнэй уласхоорондын байдал тушаа конференци дээрэ хэлэгдэнэн, үндэнэ баримтатай сошордолые социалис ороннуудай делегацинууд бүрин дэмжэбэ.

Эдэнэр буу зэбсэгүүдые урдилдэн түхеэрхэ ябадал болюуха, тэрээндэ гаргашалагдадаг айхабтар ехэ мүнгэ зөөрние амгалан зорилгонуудта, тэрэ тоодо хугжэлтөөр тон бага ба бусад хугжэжэ байгаа оронуудта зорюулха тухай конференци дээрэ дурадхагдаһан уряануудые эдэ делегацинууд мүн лэ бүрин дэмжээ.

НЮТАГАЙНГАА ХҮНЭЙ ДУРАСХААЛДА

Коми ба пермяк арадай түрүүшын мэргэжэлтэ уран зураша Пётр Субботин-Пермяган гэр-музей Кудымкарда нээгдэбэ.

Уран зураашын хэзээ нэгэтэ ажапуулан хуушанай модон гэртэ тэрэ жэлнүүдэй бодото оршон байдал байгуулагданхай. Пермиин искусство шэнжэлэгшэдэй суглуулһан зурагууд табигданхай.

**Экспозици бэлигтэй уран зураашыи ажабайдал ба зохёол бүтээлнүүдтэй танилсуулна. 1919 оной зун, Ураалые колчагайхидһаа сулеолэн сасуу, искусствын хэрэгүүдэй талаар Наркомпросой этигэмжэтэ боложо, П. Субботин Пермь ерээ һэн. Тэрэ эршэ залитайгаар ажаллаа. Пермьдэ, Кунгурта болон Кудымкарта уран һайханай мастерскойнуудые богони болзорто эмхидхэһэн, арадай уран б

СОЁЛОЙ һОНИН

ШАЛГАЛТЫН ТҮРҮҮШЫН ДҮНГҮҮД ЗҮБШЭГДЭБЭ

Соёлой эмхи зургаануудай, спортивна барилгануудай үбэлэй үедэ хүдэлхөөр хэр бэлэн байһые шалгаха заншалта рейд республика доторнай дүрбэдэхи жэлээ үнгэргэгдэнэ. Республикымнай партийна болон совет эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, Соёлой министерствын хүдэлмэрилэгшэд республиканска рейдын комиссиин бүридэлдэ орожо, хоёр дахин районуудаар ябажа, соёлой гуламтануудые шалгаһан байна.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэ һаяхана үнгэрһэн зүблөөн дээрэ тэрэ шалгалтын дүнгүүд тушаа дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болобо.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй, профсоюзуудай областной советэй болон ВЛКСМ-эй обкомой тогтолые бэелүүлэн, соёлой эмхи зургаануудые, мүн спортивна барилгануудые үбэлэй үедэ хүдэлхөөр бэлдэхэ хүдэлмэриин гол зорилгонууд тухай асуудлаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов үгэ хэлээ.

Энэ талаар республика дотор яһала ехэ хэшээл, орол долго гаргагдаа, гол шухала хүдэлмэринүүдынь саг соогоо хэгдээд байгаа гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Гэбэшье соёлой гуламтануудай хүдэлмэридэ, тэдэнние зааһабарилгада партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой органууд горитой анхарал хандуулнагүй гэжэ һанамжалаа. Тэрэшэлэн клубуудые, библиотекэнүүдые гоёон шэмэглэхэ, газаа талыеньногоруулха, тулишөөр гүйсэд хангаха, тосхон, һуринуудтахи хүшөөнүүдые таатай түхэл шэнжэтэй болгохо талаар дутуу дунданууд үшөөл бии, тэдэнние усадхаха гээшэ онсо шухала гэжэ С. В. Ангапов зааба.

Буряадай АССР-эй соёлой министрэй орлогшо Н. Г. Шахов, республикын Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи Физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев гэгшэд энэ суглаанда хабаадажа, үгэ хэлэбэ.

Республиканска рейдовэ комиссиин гэшүүд шалгалтынгаа хүдэлмэрние үргэлжэлүүлхэеэ хүдөөгэй районуудта гараба.

Б. ДОРЖИЕВА.

ТУСХАЙ ҮДЭРНҮҮД

Республикымнай хүдөөгэй клубуудай хүдэлмэрилэгшэд нинтэ-политическэ болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри малшадай дунда үргэлөөр ябуулна. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой һүүһаалиин фермын улаан булан соо районой эмхидхэлэй методическа түбэй дурадхалаар соёлой үдэр һаяхана үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр уран һайханай бүлгэмэйхид гансашье концерт нэада табяа бэшэ, тэдэнэр улаан бүлангыень шэмэглэһэн, нүүдэл выставкэ нээһэн, мүн һаалишанай хүндэтэ мэргэжэл тухай һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна. Энэнһээ гадна «Һолонго», «Дайшалхы хүүдэһанууд» таргадаа.

Районой эмхидхэлэй методическа түбэй хүдэлмэрилэгшэдэй ударидалга доро хүдэлжэ байгаа энэ агитбригада «Родина» колхозой һаалишаа, туралшадтай нүхэр ёһоной нягта холбоо байгуулаһай юм. Тиигэжэ тэдэнэр малшадтай хамта фермын түүхэ, түрүүшын хүдэлмэрилэгшэд тухай һонин материалнуудые суглуулжа абаба.

Мүн нимэ соёлой үдэрнүүд Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой, «Авангард» совхозой һүүһаалиин фермэнүүд дээрэ үнгэргэгдэһэн байха юм.

Т. БАДМАЕВА.

Республикын газетэнүүдэй журналистнууд Дархан хотоһоо ерэһэн нүхэдтэеэ уулзаба. Энэ уулзалгада «Найрамдалын Дархан» гэжэ газетын редактор М. Баянху байба.

Дархан хото манай Улаан Үдэтэй анда хото болоһоор үнинэй ааб даа. Тиимэһээл энэ Монгол ороной залуу хотын хүгжэлтэ тухай нүхэр М. Баянху тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө. Хэдэн хоног соо Улаан Үдэдэ байха зуураа Монголһоо ерэһэн айлшаднай республикын газетэнүүдэй ажал хүдэлмэритэй тодорхойгоор танилцаһан байна.

Мүнөө «Найрамдалын Дархан» гэжэ газетэ 6 мянга үлүүтэй хэһэгээр гарадаг. Энэ хотын хүдэлмэришэн анги өөрынгөө газетэдэ дуратай юм. Тиигэншьегүй яахаб даа, юуб гэхэдэ, газетэ түрэл хотодоо боложо байһан бүхы һонинние үдэр бүри дамжуулжа байдаг шуу.

Манай анда хотоһоо ерэһэн айлшадай дунда линотипист Д. Цэцэгсүрэн байлсажа, республикын типографиин ажал хүдэлмэритэй танилцаа, дуй дүршэлөө андалдалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Монгол ороннһоо ерэһэн хани нүхэднай журналистнүүдтэй уулзажа байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

АЛЬГА ТАШАЛГААР УГТАГДАНА

Доодо-Ивалгын һүүһаалиин комплексын улаан буланай ендэр дээрэ нарихан аад, үндэр, уян гээшэнь гайхалтай басаган гаража, угалза жэтэ, орёо нугалбаритай жэнэхи буряад хатар гүйсэдхэхэдэнь, суглараад байһан малшин нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Удаань үнөөхил басагамнай энэдхэг, ород, цыган хатарнуудые наадажа, хүн зониие гайхуулба.

Энэмнай Ивалгын ОПХ-гай ба районой Соёлой байшангуудай нэгэдхэгдэмэл агитбригадын гэшүүн Лариса Барнакова гээшэл.

Эдэ үдэрнүүд тус агитбригада Дэдэ болон Доодо-Ивалгын малшадта, механизаторнуудта айлшалһан, уран бэлигээ харуулхаһаа гадна, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэн, «дайшалхы хүүдэһануудые» гаргаһан байна.

Хүдөөгэй ажалшадай туха сүлөөгүй хүдэлжэ байһан мүнөө сагта тэдэнние иигэжэ урмашуулха, баясуулха гээшэ гүнзэгы удха шанартай.

Манай корр.

Кино харагшад сентябриин дүүрэтэр мэдээжэ мастернууд А. Вехотко, Э. Гаврилов, В. Трегубович гэгшэдэй шэнэ хүдэлмэринүүдтэй танилцаха юм. Тиихэдэ мэдээжэ кинодраматургнууд Б. Метальников, В. Лонской, Г. Бекаревич, В. Шкурин, Д. Макаров, бусад бэлигтэй, өөрсэ шэнжэтэй сценаринуудай авторнууд байһанаа дахинаа гэршэлээ. Гэхэтэй хамта, энэ һара соо гараха фильмүүдтэ олоной дуратай мэдээжэ актернууд наадажа, харагшадые баярлуулха байна. Тэдэнние эндэ тоолоһонойшье дэмы ха— өөһэдөө хаража танина, экраннаа «амаршална» бээзт.

Өөрынгөө удхые нэрээрээ гэршэлһэн **«Трижды о любви»** гэжэ фильм сентябриин репертуар соо гол һуури эзэлнэ. Хүн түрэлтэнэй байгаа сагта мүнхэ дуран тухай темэ харагшын сэдьхэлдэ хододоо дутэ, ойлгосотой байдаг гээшэ бээз. Сценари доторео драма, уянга, шог зугаа гурбые нэгэдүүлһэн кинодраматург, режиссер Б. Метальниковай зохёолые «Мосфильмын» режиссер В. Трегубович экран дээрэ «амидыруулаа». Совет киногой элитэ мастернуудай табиһан тус фильм ехэ амжелтатай байхань дамжагүй.

«Личной безопасности не гарантирую». Энэ фильм залуу коммунистнууд тухай хөөрэнэ. Бологов Моргунов хоёр хэтэрһэн бандит Крановскиие, тэрэнэй бандые барижа шадана. Бэлэн бэшээр туйлагдаһан илалтын һүүлээр бандидуудтай тулалдажа, хилэ шадарай һуринда ажаһуугшадай этигэл найдабарида орохо гээшэ залуу коммунистнуудта бэрхэтэй хэрэг байһан гээшэ.

Актер В. Гостюхинтай харагшад һайн танил байха. Тэрэнэй «Восхождение» гэжэ фильмдэ түрүүшынхеэ наадахадань, кинодо дуратайшуул халуунаар угтаа бэлэй. Шэнэ «Белый ворон» гэжэ үнгэтэ фильмдэ тэрэ гол роль гүйсэдхэнэ. Тэрэнэй герой өөрынхиеэ табидаггүй, сэхэ сэбэр хүн. Үбгэтэй һамганда дурлаад, хэнһээшье, үнгэрхэдөө, үбгэнһөөньшье тэрэнээ нюунагүй. Е. Вахтанговай нэрэмжэтэ театрай залуу актриса Ирина Дымченко Сониин ролыдо наадана.

Свердловско киностуди харагшадтаа **«Чрезвычайные обстоятельства»** гэжэ үнгэтэ лентэ дурадхана. Үйлэнь үйлэдбэри дээрэ болоно. Хоёр ондоо маягтай хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнэй дундахи тэмсэл фильм дотор тодоор, этигэмээр харуулагдана. Актернууд Л. Васильев, И. Владимиров, В. Заклунная, Е. Кузьмина, бусад фильмын гол рольнуудые гүйсэдхэнэ.

Газар дайдаяа гамнаха, тэрэнэй баялигые арьбадхаха тухай темые **«Платон мне друг»** гэжэ фильм дахяад һэргэнэ.

Режиссёр Эдуард Гавриловай **«Хочу, чтоб он пришел»** гэжэ фильм хоёр нүхэдэй — табатай ба арбаадтай хүбүүдэй эжэлшэн ябаһан нэгэл үдэрые харуулна. «Түрэлхид үхибүүдээ хайшан гэжэ хумуужүүлжэ байһанаа мэдэһэй гэжэ һанаа зомди, — гэжэ режиссёр Гаврилов хөөрэнэ. — Тиигэбэшье тэмдэглэхэеэ һанаһан гол хүсэлнай юуб гэхэдэ, нэгэшье хүн, нэгэшье үхибүүн хүнэй анхаралһаа гадуур байхэ ёногүй». Багашуул ба эдиршүүлдэ Э. Гавриловай найруулан табиһан үсөөн бэшэ фильмүүд зорюулагданхай.

Мүнөөдэрэй казах тосхон, залуу механик Жигер тухай **«Пора звенящего зноя»** гэжэ фильм хөөрэнэ.

«Азербайджанфильм» студида **«Его бедовая любовь»** гэжэ үнгэтэ лентэ буулгагдаа юм. Тэндэ үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ онол арганууд тухай асуудал хурсаар табигданхай.

Харинн оронуудай кинематографистнуудай хүдэлмэринүүдэй дундаһаа Румынийн **«Кто же миллиардер!»**, Болгариин **«На ровном месте»**, Чехословакийн **«Красавица и чудовище»**. Франциин **«Игра в четыре руки»** гэжэ фильмүүд байгша һара соо харагшадай анхаралда дурадхагдана.

Т. НИКУЛИНА.
Зөрөкадай ахамад редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмһээ хэһэг.

СЕНТЯБРИИН ДҮҮРЭТЭР

Ехэ наадан эхилхэнь

Шатараар дэлхэйн чемпион Анатолий Карповые мэдэхэ, танихагүй спортдо дуратайшуул үсөөн байха. Тэрэ спортын үндэр үрэ дүнгүүдые түйлажа, шимэ нэрэ хүндэдэ хүртөө бэшэ, харин шатар наадые олоной дундэ үргэнөөр нэбтэрүүлдэг байһаараа хүн бүхэнэй дура татаһан байха.

Мүнөө Москвада дэлхэйн чемпионтой уулзаха гээшэ бүтэшэгүй хэрэг юм Ушарынь юуб гэхэдэ, Карпов дэлхэйн чемпионой үндэр нэрэ эзэргеэ хамгаалхые бэлдэжэ байна. Энэ ехэ наадан октябриин 1-дэ Италийн хойто хубидахи Мерано хотодо эхилхэ.

Хүн зонһоо сүлөө Москва шадар бэлэдхэл хэжэ байнхай. Шатар наада эрхилхэһээ гадна, бэе махабадаа хатуужуулна, загаһа барина. Тэрэнэй тренернүүд, тодорхойлбол, уласхоорондын гроссмейстер Игорь Зайцев, бэлэдхэлэй элдэб шатануудта хабаадалсадаг Михаил Таль болон бусад чемпиондо туһална.

Карповай наадан тухай ехэ юумэ хэлсэдэг. Тэрэнние ойлгохо гэжэ оролдодог байһаниинь элитэ. Дэлхэйн чемпионой ямараар наададаг тухай Игорь Зайцев иигэжэ тодо мэргэнээр хэлэйэн юм: «...Бидэнэй бултадаа хуби хубяарнь наадахадамнай, Карпов бүрин хүсэдөөр наадаһан шэнги байдаг...»

Карповай хани нүхэдэй нэгэн, шатарай журналист, Россин Федерацийн габьяата тренер Александр Рошаль дэлхэйн чемпионтой хамта хэдэн ном хэблүүлһэн байна. Тэрэнэй ямараар наададаг тухай иигэжэ бэшэһэн байха юм. «...Тэрээнтэй наадахадаа, бүхы бодонуудайнь ямаршьеб харагдадагүй утаһаар холбоотой шэнги байһан мэдэрэлдэ заабол абтахаш. Тэрэнэй бүхы хубүүд болон бодонуудынь хюлгэ дээрэхи нюдэдые хойно хойноһоонь яаралгүй аргааханаар эзэлнэ эзэлнээр, байдалыешни хүшэр хүндэ болгожорхихэ. Тэрэ эзлжээтэ ябадалаа удаан саг соо бодоогүй, хюлгэ дээрэхи бодонуудай үлхөө холбоое огто таһалдаггүй хүн юм...»

Дэлхэйн чемпион сагаа ямараар хубаарилдаг бэ, үдэрэйнь ажалай гурим ямар гэшэб гэжэ уншагшад һонирхочо ёнотой. Карпов һуниин 2 сагта унтаад, үглөөнэй 10 сагта бододог юм. Удаань үдэр бүрин ажал хэрэгүүд, шатар наадан, һорилго... Юундэ сагаа иигэжэ хубаарилна гээшэб? Энэнь шатар нааданай онсо өөрсэ шэнжэнээ һабагшатай байна. Юрэнхыдөө мүрысөөнүүдэй нааданууд үдэшын табан часнаа эхилээд, арбан час болотор үргэлжэлдэг. Удаань шатаршад наадаяа шэнжэлжэ, элдэб вариантнуудые нариннаар үзэдэг байна. Энэ талаар нэгэ час саг гарадаг юм. Һүүлээрнь гэрээ гү, али гол түлэб гостиницадаа хүрэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ партияа хойшолуулһан байбал, хюлгын саана дахинаа һуужа, яагаад наадаха байһанаа элирүүлхэ хэрэгтэй бшуу. Бүгэдэ нинтын һанамжын ёһоор, Карпов партинуудые шэнжэлхэдээ, туйлай бэрхэ юм. Энэ үе соо хэнһээшье олон вариантнуудые туршан шалгажа үзэдэг байһаараа шалгарна.

Амаржа байха үедөө эртэ үглөөгүүр бодожо, загаһа хахуулидахаяа ошодог юм. Харин мүнөө амарха сүлөө тухань олдохоёо болинхой. Тэрэ маркануудые суглуулха дуратай.

Теэд хаанаһаашье сүлөө саг олдохоб даа? Багиодо болоһон хүшэр хүндэ мүрысөөнэй һүүлээр үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо дэлхэйн чемпион шатар наадангүй огто байгаагүй юм. Тэрэ 168 парти наадаа. Тиихэдээ 147-донь гроссмейстернүүдтэй уулзаһан байна. 66 илалта туйлаа, 93 партида тэнцээ, оройдоол 9 нааданда шүүгдээ. 12 мүрысөөндэ хабаадахадаа, Анатолий Карпов арбандань илалта туйлаба. Европын болон дэлхэйн чемпионадуудта СССР-эй суглуулагдамал команда илажа гараа гээд тэмдэглэлтэй. Эдэ мүрысөөнүүдтэ тэрэ оропойнгоо суглуулагдамал командын капитан байгаа.

Всеволод КУКУШКИН.
(АПН).

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ, ШЭН ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ ШАГНАЛНУУД

КАБУЛ. НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Бабрак Кармаль Апрелиин революцийн туйлалтануудые хамгаалха, орон дотороо энхэ түбшэн, аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаһан Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэдтэй Афганистанай инислэлдэ уулзаба. Б. Кармаль арадай милицийн онсо шалгарһан солдадууд болон офицернүүдтэ медальнуудые барюулба. Арадай, Эхэ ороной, революцийн үмэнэдэхи уялгаяа үнэн сэхээр, эрэлхэг зоригтойгоор дүүргэхыень, залуу республикын ажалшадай ашаг туһые залан шууд хамгаалдаг байхыень Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэдые Б. Кармаль уряалба.

ДРА-гай дотоодын хэрэгүүдэй министр С. М. Гулабзой уулзалгада хабаадагшадай үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ, Апрелиин революцийн дайсадта эсэргүү, орон дотор энхэ тайбан аюулгүй байдал хангахын түлөө арадай милиц үнэн сэхэ тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ байха гэжэ ДРА-гай парти болон правительствые найдуулаа.

ХАМТЫН МЭДЭЭСЭЛ

АДДИС-АБЕБЭ. Шахар дуу байдалай һулараалые таһалдуулха зорилготой империализмын ба хархис этэгээдүүдэй харата ябуулганууdые Эфиопи болон ЧССР эрид буруушаана. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Густав Гусагай хани ёһоной албанай хэрэгээр Эфиопидо ерэжэ, уулзалганууdые хэһэнэй үрэ дүнгүүд тухай эндэ тунхаглагдаһан мэдээсэл дотор тиигэжэ хэлэгдэнэ.

Нейтронно бомбо олоор бүтээхэ тухай, тэрэшэлэн дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодохо тухай Рейганэй захиргаанай шидхэбэритэй дашарамдуулан, дураа гутажа, һанаата боложо байһанаа хоёр тала элирхэйлбэ.

Африкын хэрэгүүдтэ империализмын ба хархис этэгээдүүдэй хамааралга түбиин гүрэнүүдтэ, тэдэнэй нэгэдэлдэ горитой аюул тохёолдуулна. Африкын оронуудай ябуулгые социализ хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй, дэлхэйч бүхы түрүү үзэл бодолтой, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй хамтын ябуулганууd тайнь таараалдуулан бэелүүлхэ шухала гэжэ Эфиопи ба ЧССР тусхайлан тэмдэглэнэ.

ЭТИГЭХЭЕЭ БОЛИХО ТУХАЙ РЕЗОЛЮЦИ БУРУУШААГДАА

ПАРИЖ. Премьер-министр П. Моруагай правительствада этигэхэеэ болихо гэһэн, Республикые дэмжэхэ нэгэдэл гэжэ партийн оруулһан, Француз демократийн түлөө союз гэдэгээр дэмжэгдэһэн резолюцие Франциин Национальна суглаан олонхийн дүгаар буруушаагаа. Эдэ партинууд правительствын социально-экономическа политикые шүүмжэлнэ. Баяшуулай үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэ налог ашаха, банкнууд ба промышленна хэдэн томо компаниинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха тухай шиидхэбэриие тэдэ партинуудай түлөөлэгшэд буруушаһан байгаа.

Социалис партийн нэгэдэхи секретарь Л. Жостен тэдээндэ харюусаха зуураа иигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ: орон дотор тохёолдоһон экономическа горитой бэрхэшээлнүүд, тусхайлан дурдабал, ажалгүйдэлгэ (премьер-министрэй мэдэрһэнэй ёһоор, мүнөө 1 миллион 800 мянган французууд ажалгүй байна)—урда тээхи правительствын ажал ябуулгын үрэ хойшолон болоно. Мүнөөнэй правительствын засаг баринжа байһан хэдэхэн һара ороной экономическа байдалда эли бодо хубилалтануудые хэхын тула багахан болзор болоно, —гэжэ тайлбарилан мэдүүлбэ.

РАСИСТНУУД БА ТЭДЭНИИЕ ҮМЭГЛЭГШЭД ГУТАМШАГААР БУРУУ ҺҮРЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. Апартеидые буруушаадаг ООН-ой тусхай комитедэй эндэ болоһон заседанида хабаадагшад үгэ хэлэхэдээ, өөрынгөө арадта, хүршэ Африкын гүрэнүүдтэ үсэргүү хорото ябуулганууdые хэдэг ЮАР-та Америкын зүгһөө туһа хүргэлгые эрид буруушааба.

США, баруун тээхи оронууд, тэдэнэй уласхоорондын корпорацинууд — Африкын урда зүгтэ апартеидэй гутамшаг муухай гуримай үлөөд байһанай түлөө харюусаха гэмтэд болоно,— гэжэ ООН-ой тусхай комитедэй шэнэ түрүүлэгшэ Алхаджи Юсуф Майтама-Суле (Нигери) мэдүүлээ. Апартеид гээшэ хүн түрэлтэнэй бүгэдэчлэ мэдэрэгдэһэн түйлалтые арсан буруушаадаг ябадал болоно. Тиигэбэшье һаань, баруун тээхи оронууд энэ гуримые үлэхэ гэжэ оролдолго гаргажа үрэлжэлһөөр. Зүһэ шарайн илгаа баримталан, уугаи зониие газаашалдаг гурим усадхахын түлөө Африкын урда зүгэй патриодуудай тэмсэлдэ туһа хүргэлгэ — Нацинуудай Нэгэдэлэй арюун уялга болоно, — гэжэ тэмдэглэбэ.

ЮАР-ай хархис засаггай улам ойртолсохо гэдэг Вашингтоной хараа бодолые США-гай христиан церковыуудэй национальна соведэй президент У. Говард шүүмжэлнэ. Энэ хараа бодолынь американецуудай дунда ехэ зэбүүрхэл үүсхэнэ, США-гай правительство апартеидые буруушаадаг хэбэртэйгээр шашаад, үнэндөө, Преториин хархис ёһо гуримые али болохоор дэмжэнэ гэжэ ороной эрхэтэд улам олоороо ойлгодог болонхой гэбэ.

Рейганэй захиргаанай политика Холбоото Штадууд доторшье зүһэ шарай баримталан газаашалые улам дэбэргэхэ ябадал тохёолдуулна гэжэ У. Говард мэдүүлбэ.

ХААНА ЮУН БОЛОНОБ

УҺАЛУУРИИН ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

ВЬЕНТЬЯН. Лаосой Вьентьян гэжэ түбэй провинцида совет мэргэжэлтэдэй туһламжаар баригдаха «Као лиао» гэдэг уһалуурийн ехэ хаалта-һубагууд барагдараа 8 мянган гаран гектар поли уһалха, жэлэй туршада тэндэһээ хоёр ургаса абаха арга олгохо байна. Тэрээндэ уһалуурийн хэдэн арбаад километр һубагууд, тогтоомол хоёр нуур, ехэ хүсэтэй бүлүүр станци хамаадана.

ТАРЯАШАДАЙ БУҺАЛГААН

ТОКИО. «Правительствын аграрна политикые буруушаанабди!» гэһэн уряатай таряашадай ехэ жагсаал Токиодо болобо. Ороной түбэй районуудһаа нинслэл хотодо ерэжэ, жагсаалда хабаадагшад Японой хүдөө ажахыда ушарһан бэрхэшээлнүүдые зайсуулхаар, таряашадай байдал һайжаруулхаар тодорхой хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина.

АРБА ДАХИН ОЛОН БОЛОНХОЙ

МАПУТУ. Орон дотор бүеэ дааһан байдалай тогтоолдоһонһоо хойшо Мозамбигай врачнуудай тоо арба дахин олон болонхой. Арадай засагай ашаар бүхы зондо түлөөһэгүй медицинскэ туһламжа үзүүлэгдэдэг болоо. Орон дотор 14 томо госпиталь, клиникын 115 лабораторий, эдүүрые сахиха 900 түб нээгдэнхэй.

Үргажа ябагша үетэндэ онсо анхаралда хандуулагдана. Эдэдэ үбшэнүүдэй һэргылүүлхын тула бүхы үхибүүдтэ тарилга хэгдэнэ.

ИРАНДАХИ БАЙДАЛ

ТЕГЕРАН. Ирандахи дотоодын-политическэ байдал шахардуу оршаар. Засаг захиргаанда эсэргүү талынхидай зэбсэгтэ тэмсэл дарахын тула эрид шанга хэмжэнүүдэй абтабашье, мүрдэлгэ хюдалганууd, бомбонуудай тэһолэгдэхэн, засагай, шажанай, аюулгүйе сахиха зургаануудай түлөөлэгшэдтэ добтолһон тухай мэдээсэлнүүд ороной элдэб районуудһаа ороно.

Сентябриин 15-най үдын хойно, Тегерандахи түбэй үйлсэдэ зэбсэгтэ добтолгын хэгдэхэ үеэр хоёр автомобиль шатаагдаһан байна. ПАРС агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, тэрэ үедэ хэдэн хүн шархатаа. Хорото этэгээдүүд автобусуудые шатаахадаа, хүнүүдые буудахадаа, эмхи гуримгүй байдал тохёолдуулха, олонитын дунда хүлгөө үүдхэхэбди гэжэ һанаһан байгаа.

Мүрдэлгэ хюдалганууdай ба харата ябуулганууdай эсэстэ Ширазай, Мешхедэй ба бусад городуудай магазинууd болон байрын гэрнүүd һандаагдаа.

Ороной засаг захиргаанда эсэргүү этэгээдүүd баригдан тушаагдажа үргэжэлһөөр. Иранай радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, һүүлэй сүүдхын турша соо Тегеранда, бусад провинциинүүдта 123 хүн баригдажа хаагдаһан байна.

ПРАВДА БУРЯ

Нэгэдэхи худ
«Мүнөөдэр эршэмтэ
дэлөө һаа, бардам
тэжээлтэй үбэлжэ
суглуулбари. «Респ
ажалай эршэ» — сэ
ри.

Хоёрдохи худ
Партийна ажабайдал
нико. Соведүүдэй
ри. «Ажабайдалай г
— Я. Капустинай
«Дахинаа аян замда
Чулиин репортаж.
да ерэһэн бэшэгүүд

Гурбадахи худ
Хүн ба байгаали. «
үзэсхэлэн гоё булан
Кулишай статья (АП
лын саана. Врачай

Дүрбэдэхи худ
Совет гвардийн 40
ой. «Байлдаануудта
дэлһэн» — ТАСС-ай
риал. «Эм домто
нуудые — гансал
нүүдтэ».

СЭНХИР ЭК

НЭГЭДЭХИ ПРОГ

Орбита. 8.55 — Д
программа. 9.00 —
гимнастика. 10.00 —
шенная любовь». 12.0
бардино-Балкарай АСС
кусствын уран бэлигт
церт. 12.30 — «Тэдэнэ
угтана». — баримтат
12.50 — Шэнэ һонин.
Дамжуулгын программ
— Шэнэ һонин. 15.35
нии ажал — шинэ
нууд» — кинопрограм
— Дм. Шостакович.
симфони).

Улаан-Үдэ. 17.30 —
— программа. 18.00 —
яан». «Хүдөөгэй ажалш
хэна түлэгтөө».

Орбита. 18.20 — «О
до айлшаар». «Новые
чения муравья и б
уран һайханай фильм
хуби). 19.45 — «Мүнө
туби дэлхэйдэ». 20.00
марай аялга» — кино-
20.20 — «Эрдэм наук
байдал». 20.40 — «Зн
дания» — теле-зүжи
«Время». 22.35 — «Дүр
нүхэдүүд!» — эстрад
рамма. 00.20 — «Мүн
туби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРА

Орбита. 12.55 — Д
гын программа. 13.00
дэм дэлгэрүүлгын ф
13.30 — Домогто үлы
5 кл. 14.05 — «Мэдэ
да» — эдир ухаалан
шодто зорюулагдаһан
жуулга. 14.50 — «Хүгж
тухай хөөрэдэг бэ?».
Природоведени. «Мана
дэлхэй». 15.30 — «Со
рэнэй ба эрхын үндэ
8 кл. «СССР-эй Конститу
манай ажабайдалай гол
хуулли». 16.00 — «Эрт
ородой искусство».
дамжуулга). 16.30 —
Э. Межелайтис.

Улаан-Үдэ. 17.00 —
тай-ка».

Орбита. 17.30 —
шадархи уулзалганууд
— Скрипкэ дээрэ наада
ансамблин концерт.
ССР-эй «Ригэ» гэжэ про
зуудай түбэй ордон.

Улаан-Үдэ. 18.20 —
гармошканууд» — тем
18.40 — «Халаан».
«Каратэ, хүгжышь!» —
очерк. 19.20 — «Хото
хондо».

Орбита. 19.55 — Д
гын программа. 20.00
ногоор аяншалагшадай
21.00 — «Амгалан нойр
багашуул!». «Шэдитэ
21.15 — «Арадай аяла
21.30 — «Тундра тухай
реен» — баримтата
22.00 — «Время». 22.
«Золотая мина» — ур
ханай фильм. (1.2 се

САГАЙ УЛАРИ

МҮНӨӨДЭР ре
доторнай сэлмэжэ,
байха. Зарим газарт
гаханаар бороо орох
руун-хойноһоо секунд
12 метр хүсэтэйгөөр
ха. 18—23, зарим
нуудта 12 градус
байха.

Улаан-Үдэдэ бүрхэ
мэжэ байха. Хура
орохогүй. Баруун-х
секундын 7—12 мет
тэйгөөр һалхилха.
градус дулаан байха.

Сентябриин 19—
үдэрнүүдтэ сэлмэжэ
жэ байха. Зарим
нуудта саг зуура
орохо. Баруун-хойно
күндын 9—14 мет
тэйгөөр һалхилха. Сент
19-дэ һүниндөө 3—8
дулаан, зарим р
2 градус хүйтэн,
13—19 градус дулаа
ха. Сентябриин 20-д
ниндөө 1—6, үдэртөө
градус дулаан байха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

«Буряад үнэн» г
редакциин хүдэлмэ
шэд бэлигтэй поэт
Мэлс Жамьяно
САМБУЕВАЙ
сагһаа урид наа
һан ушараар гэр
дэнь, түрэлхидтэнь
зэгы шаналалаа
нэ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-04673. Заказ № 216. Индекс